

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE BUNLARA İLİŞKİN
BEKLENTİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Gülsüm GÜVENÇ

Antalya, 2019

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA
BİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE BUNLARA İLİŞKİN
BEKLENTİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Gülsüm GÜVENÇ

Danışman: Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN

Antalya, 2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarında gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

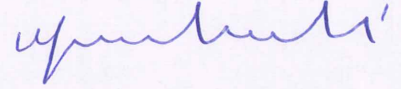
09.08.2019

Gülsüm GÜVENÇ

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Gülsüm Güvenç'in bu çalışması, 09.08.2019 tarihinde jürimiz tarafından İlköğretim Ana Bilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

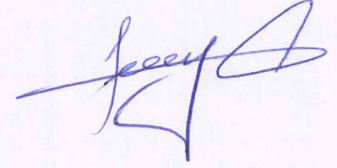
Başkan: Prof. Dr. Yusuf TEPELİ

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Feride ERSOY

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Üye (Danışman): Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarihli ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu araştırma ile özel eğitim merkezlerinde çalışan rretmenlerin velilerden beklentilerini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırma sürecinin her aşamasında pek çok kişinin katkısı olmuştur:

Araştırma konusunun belirlenmesinden itibaren görüşlerini, önerilerini, yardımlarını benden esirgemeyen, engin tecrbesi ve bilgi birikimi ile akademik anlamda yetişmemde büyük payı olan, her daim bana yol göstereceğini, beni destekleyeceğini ve her zaman yanımda olacağını bildiğim değerli tez danışmanım, kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Yüksel Kaştan'a teőekkürlerimi sunarım.

Vakitlerinden feragat ederek görüşlerini bildirdikleri ve bana yardımcı oldukları için, araştırmaya katılan özel eğitim merkezlerinde çalışan rretmenlere, kapılarını çaldığımda beni hoşgörü ile karşılayıp ağırlayan okul idarecilerine çok teşekkür ederim.

Beni büyüten, yetiştiren, maddi ve manevi emek vererek bu günlere getiren sevgili annem Filiz Güvenç, sevgili babam M. Erol Güvenç'e ve sevgili ağabeyim Dr. Osman Güvenç'e teőekkürlerimi bir borç bilirim.

Son olarak gerek araştırma sürecinde gerek akademik faaliyetlerimde benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, büyük bir sabır ve saygıyla her daim yanımda olan, iyi ki var dediğim değerli ablam Dr. Zeynep Eken'e çok teşekkür ederim.

Gülsüm GÜVENÇ

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE BUNLARA İLİŞKİN BEKLENTİLERİ

Güvenç, Gülsüm

İlköğretim Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yüksel Kaştan

Ağustos 2019, 74 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin öğrencilerinin eğitiminde velilerden üstlenmelerini beledikleri görevlere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini Antalya ili Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez ilçelerinde, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışmakta olan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Bu araştırma nitel bir çalışma olup, olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmada veriler, yaklaşık 30 dakikalık bireysel görüşmelerle, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Katılımcıların izni alınarak kaydedilen ve saha sonra araştırmacı tarafından yazılı metne dönüştürülen görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir.

Araştırma sonuçları, öğretmenlerin görüşlerini yansıtan bulgular içermekte olup, bu bulgular, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, karşılaştıkları sorunlara, velilerden beklentilerine ve sorunların çözümü için izledikleri yollara dair ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Öğretmen

ABSTRACT

THE PROBLEMS AND EXPECTATIONS RELATED TO THESE PROBLEMS OF TEACHERS WORKING IN SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION CENTERS IN CONTEXT OF STUDENTS' EDUCATION

Güvenç, Gülsüm

Department of Primary Education

Supervisor: Prof. Dr. Yüksel Kaştan

August 2019, 74 Pages

The aim of this study is to determine the views of the teachers working in Special Education and Rehabilitation Centers, affiliated to the Ministry of Education, related to the duties that the teachers expect their students' parents to undertake for the students' education. The research sample is made up of the 20 teachers working in Special Education and Rehabilitation Centers located in the neighborhoods of Konyaaltı, Muratpaşa and Kepez involved in the city of Antalya. This is a qualitative research, and phenomenology design was implemented in this study. The data in this study was acquired through the 30 minute long individual interviews and semi-structured interview forms. The interviews were recorded and the data was analyzed through the content analysis.

The results of the research involves in the findings reflecting the teachers' views. These findings present the clues in relation to the problems faced by the teachers working in special education and rehabilitation centers, their expectations from the parents, and the ways to solve these problems.

Keywords: *Special Education, Teacher*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Problem Cümlesi.....	2
1.4. Alt Problemler.....	2
1.5. Araştırmanın Önemi.....	3
1.6. Varsayımlar.....	3
1.7. Sınırlılıklar.....	4
1.8. Tanımlar.....	4

BÖLÜM II KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve.....	5
2.1.1. Özel Gereksinimli Bireyler.....	5
2.1.2. Özel Eğitim.....	8
2.1.3. Türkiye'de Özel Eğitimin Kısa Tarihi.....	10
2.1.4. Türkiye'de Özel Eğitim Alanında Öğretmen Yetiştirme.....	10
2.2. İlgili Araştırmalar.....	11

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli ve Deseni.....	18
3.2. Evren ve Örneklem.....	19
3.3. Veri Toplama Tekniği ve Analizi.....	22

BÖLÜM IV BULGULAR VE YORUM

4.1. 1. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	24
4.2. 2. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	30
4.3. 3. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	33
4.4. 4. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	36
4.5. 5. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	40
4.6. 6. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	44
4.7. 7. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	50
4.8. 8. Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	54

BÖLÜM V SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	60
5.2. Öneriler.....	62

KAYNAKÇA.....	64
EK-1 Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi.....	68
EK-2 Görüşme Formu.....	69
EK-3 Katılımcı İçin İzin Formu.....	71
EK-4 Bildirim.....	72
ÖZGEÇMİŞ.....	73
İntihal Raporu.....	74

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Öğretmenlere İlişkin Demografik Bilgiler.....	19
Tablo 3.2. Öğretmenlere İlişkin Mesleki Bilgiler.....	21
Tablo 4.1. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Öğrencilerin Kişisel Bakımları ve Becerileri ile İlgili Karşılaştıkları Problemler.....	24
Tablo 4.2. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Öğrencilerin Eğitimi ile İlgili Karşılaştıkları Problemler.....	30
Tablo 4.3 Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Öğrencilerin Toplumsal Yaşama Kazandırılmaları ile İlgili Karşılaştıkları Problemler.....	34
Tablo 4.4. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Velilerden Öğrencilerin Kişisel Bakımları ve Becerileri ile İlgili Beklentileri.....	37
Tablo 4.5. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Velilerden Öğrencilerin Eğitimi ile İlgili Beklentileri.....	41
Tablo 4.6. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Velilerden Öğrencilerin Toplumsal Yaşama Kazandırılmaları ile İlgili Beklentileri.....	45
Tablo 4.7. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Karşılaştıkları Problemlerin Çözümünde Kullandıkları Yöntemler.....	50
Tablo 4.8. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Problemlere, Okul İdaresinin Yaklaşımları ve Yardımları.....	55

KISALTMALAR LİSTESİ

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

HADZEÇ: Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Çocuk

K.H.K.: Kanun Hükmünde Kararname

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişiklik meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1975). Eğitimin tanımından da anlaşılacağı gibi; eğitim bir süreçtir ve bu sürecin sonunda bireyin davranışında istendik yönde bir değişme olmalıdır. Eğitimde bir amaç ya da kazanım vardır. Belirlenen amaca ya da kazanıma ulaşmak, eğitim sürecinin başarılı olduğu anlamına gelir. Eğitim bireyi geliştirir, hayata hazırlar, topluma kazandırır.

Eğitim imkanlarından yararlanmak herkesin sahip olması gereken en doğal haklardan biri olarak kabul edilmektedir (Kargın, 2004). Toplumda her birey eğitim hakkına sahip olmasına rağmen, eğitim sürecinde her bireyin aynı kazanımlara ulaşması mümkün değildir. Farklı engellere sahip, fiziksel ya da zihinsel yetersizliği olan bireyler, bu bireylerin bir kısmını oluşturmaktadırlar. Bu bireyler özel gereksinimli bireyler olarak değerlendirilmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin bedensel özellikleri ve/veya öğrenme yetenekleri, onların eğitiminde bireyselleştirilmiş eğitim programlarını, yani özel bir eğitimi gerektirecek ölçüde farklıdır. Özel gereksinimli çocukların da eğitim hakkına doğuştan sahip olduğu gerçeği, eğitim ve aile ortamının bu çocukların gelişimlerine uygun şekilde düzenlenmesini gerektirir (Diken, 2015).

Farklı eğitim gereksinimleri, bireysel olarak planlanmış eğitim programlarını gerekli kılan çocuklar özel eğitime gereksinimi olan çocuklardır (Eripek, 2005). Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde, “özel eğitim gerektiren birey, çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarına göre beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey” olarak ifade edilmektedir (MEB, 2018).

Özel eğitim hizmetleri; Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını amaçlar (MEB, 2018). Özel eğitim kurumlarında, eğitim ortamları ve eğitim

programları bu bireylere özgü olarak hazırlanmakta; eğitimcileri de özel eğitim hizmetlerinin amaçlarına uygun eğitimler almış olarak görevlerini sürdürmektedirler.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde, özel eğitim bölümünden mezun olan zihin engelliler öğretmenleri, işitme engelliler öğretmenleri, görme engelliler öğretmenleri ve bunlar dışında özel eğitim bölümü mezunu olmayıp özel eğitim sertifika programını tamamlayan öğretmenler çalışmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun olarak belirlenen hedeflere ulaşmak, gereken her türlü şartın sağlanmasıyla mümkün olabilir. Eğitimde kalitenin artırılması ve şartların amaca yönelik olarak iyileştirilmesi için öğretmenlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi (Karasu, Aykut ve Yılmaz, 2014), sorunlarının belirlenmesi (Dadandı ve Dadandı, 2015; Altınkurt, 2008) önemlidir. Özel gereksinimli çocukların velilerinin ve ailelerinin, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden ve bu merkezlerde çalışan öğretmenlerden beklentilerini konu alan çalışmalar olmasına rağmen; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin yaşadığı sorunları ve beklentilerini tespit etmeye yönelik araştırmaların sayısının az olması, özellikle öğretmenlerin velilerden beklentilerini ortaya koyan bir araştırmanın olmamasından dolayı, bu araştırmaya gereksinim duyulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Antalya ili Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez ilçelerinde, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin; karşılaştıkları problemlere, bu problemlerin çözümünde izledikleri yollara ve velilerden beklentilerine ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problemi aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

1.3. Problem Cümlesi

Araştırmanın problemi, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin; karşılaştıkları problemlere, bu problemlerin çözümünde izledikleri yollara ve velilerden beklentilerine ilişkin görüşlerini belirlemektir.

1.4. Alt Problemler:

- 1- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin kişisel bakımları ve becerileri ile ilgili karşılaştıkları problemler nelerdir?
- 2- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin eğitimi ile ilgili karşılaştıkları problemler nelerdir?

- 3- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırma ile ilgili karşılaştıkları problemler nelerdir?
- 4- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin kişisel bakımları ve becerileri ile ilgili beklentileri nelerdir?
- 5- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin eğitimi ile ilgili beklentileri nelerdir?
- 6- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırma ile ilgili beklentileri nelerdir?
- 7- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenler karşılaştıkları problemlerin çözümünde hangi yöntemleri kullanmaktadır?
- 8- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları problemlere çözüme, okul idaresinin rolü ne olmaktadır?

1.5. Araştırmanın Önemi

Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların aileleri, anne ve babaların gözetiminde ve izni ile günümüzde sayıları gittikçe artan özel eğitim merkezlerine başvurmaktadır. Bu kurumlardan en yüksek verimin alınabilmesi, bu kurumlarda çalışan öğretmenlerin mesleki olarak en az problemle karşılaşmalarına ve mesleki beklentilerinin en yüksek düzeyde karşılanmasına da bağlıdır.

Bu bağlamda bu araştırma, Türkiye’de sayısı gittikçe artan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, araştırmanın amacı kapsamında belirlenen konulardaki görüşlerinin ortaya konması açısından önemlidir.

1.6. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formundaki soruları ciddiyet ve içtenlikle cevapladıkları kabul edilmiştir.
2. Katılımcıların, araştırma için planlanan görüşmelere gönüllü olarak katkı sağladıkları kabul edilmiştir.
3. Görüşme sorularının, amaca uygun olarak verilerin elde edilmesini sağladığı varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma; 2018-2019 eğitim öğretim yılında Antalya ilinin merkez ilçelerinden Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez ilçelerinde görev yapan 20 öğretmen ve onlardan elde edilen görüşme kayıtları ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Özel gereksinimli birey: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireydir (Özel eğitim ihtiyacı olan birey) (MEB, 2018).

Özel eğitim: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (MEB, 2018).

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi: 1997 yılında yürürlüğe giren 573 sayılı özel eğitimle ilgili K.H.K. kapsamında açılan ve Özel Eğitim Okulları dışında MEB'e bağlı Özel Özel Eğitim Kurumları ve yine 1983 tarihli ve 2828 sayılı yasa ile SHÇEK kanunu kapsamında açılan özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarıdır. Özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duygusal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarıdır (Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 2007). Özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda destek eğitimine ihtiyacı olduğu belirlenen engelli bireylere destek eğitimi hizmeti veren özel öğretim kurumu (MEB, 2012).

Veli: Öğrencinin annesi, babası veya yasal sorumluluğunu üstlenen kişidir (MEB, 2018).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Araştırma ile ilgili kuramsal açıklamaların yapıldığı bu bölümde, özel gereksinimli bireyler, özel eğitim, Türkiye’de özel eğitimin tarihi ve özel eğitim alanında öğretmen yetiştirilmesi ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1. Özel Gereksinimli Bireyler

Özel gereksinimli bireylerin kimler olduğunun doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için öncelikle zedelenme, yetersizlik ve engel terimlerinin tanımlarına ihtiyaç vardır:

Zedelenme: Bireyin doğum öncesi, doğum anı veya doğum sonrası süreçte meydana gelebilecek çeşitli olumsuzluklara bağlı olarak organların işlevlerini yerine getirmede ve görevini yapmada zorlanmasıdır (Ataman, 2013) Bireyin psikolojik, sosyolojik, fizyolojik, anatomik yapısında geçici ya da kalıcı türden bir kayıp, yapı veya işleyiş bozukluğu sonucunda organların işlevlerini ve görevlerini yerine getirmede zorlanması olarak da tanımlanabilir. Bu olumsuz durum geçici veya kalıcı türden olabilmektedir. Örneğin, doğum sırasında, bireyin gözünde bir zedelenme oluşabilir. Bu zedelenmeye bağlı olarak birey geçici veya kalıcı olarak görme problemleri yaşayabilir. Bu problemler günlük hayatta bireyin karşısına birtakım engeller çıkarabilir. Bu durum her zaman söz konusu olmayabilir, her zedelenme bir yetersizlik veya engel oluşumuna neden olmayabilir.

Yetersizlik: Zihinsel, fiziksel, davranışsal ya da duyu organlarında oluşan zedelenmeler sonucunda meydana gelen kısmen veya tamamen organların işlevlerini yerine getirmedeki kayıpların ortaya çıkardığı durumdur (Ataman, 2013). Yetersizlik zedelenmenin bir sonucu olarak organın işlevini yerine getirememesi durumu olarak da tanımlanır (Özyürek, 2006). Her iki tanım incelendiğinde, ortaya çıkan yetersizliğin organlardaki zedelenmeye bağlı olduğu ve bunun sonucunda da yetersizlik durumunun ortaya çıktığı görülmektedir. Bireyin gözünde meydana gelen bir zedelenmeye bağlı olarak gözün işlevini tam olarak veya kısmen yerine getirememesi görmede yaşanan yetersizliğe örnektir (Çakıroğlu, 2016). Görmede yaşanan bu yetersizlikler her zaman engel olarak kabul edilmemektedir.

Engel: Yetersizliği olan bireyin çevreyle etkileşimde karşılaştığı problemler olarak tanımlanır (Ataman, 2013). Daha geniş tanımıyla engel; bireyin yetersizlik nedeniyle yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel çeşitli faktörlere bağlı olarak toplumda kendisine verilen rolleri gerektiği ölçüde oynayamamasıdır şeklinde tanımlanabilir (Cavkaytar ve Diken, 2005). Bireyin sahip olduğu zedelenmeye bağlı yetersizlikler her zaman bir engele dönüşmeyebilmektedir. Örneğin, bireyin ellerinde meydana gelen bir zedelenmeye bağlı olarak yetersizlik yaşaması sonucunda kalem tutamaması bir engel olarak düşünülebilir. Bu durum birey çevreyle etkileşimde bulunduğunda ortaya çıkmaktadır. Ancak engel durumu ortadan kalkabilmektedir. Örneğin, bireyin kalem tutmasını gerektiren bir uygulama yerine günümüzde sıklıkla olduğu gibi klavye kullanarak veya sesli notlar alarak bu notları yazıya dönüştürmesi sayesinde ellerini kullanamamasıyla ortaya çıkan engel durumu ortadan kalkmış olur (Çakıroğlu, 2016). Zihinsel yetersizliği olan bir çocuk, okulda problemlerle karşılaşırken, okul dışında önemli bir problemle karşılaşmayabilir. Bu örneklerden de görüleceği gibi, engel, bireyin çevreyle etkileşiminde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca engeller gerekli önlemlerin alınmasıyla tamamen olmasa da ortadan kalkabilmektedir. Sonuç olarak yetersizlikler mevcut duruma veya koşullara bağlı olarak engele dönüşebilir veya dönüşmeyebilir (Eripek, 2005).

Zorunlu eğitim yasasına göre, okul çağına gelen her çocuk okula başlamak zorundadır. Bu zorunlulukta hiçbir çocuk kapsam dışı bırakılmamıştır. Cinsiyeti, sosyoekonomik durumu, bedensel-duyuşsal, yetersizlikleri veya engelleri, hiçbir çocuğun eğitim hakkını kullanamamasına neden olamaz ve her çocuğa bu eğitimi vermek devletin yükümlölükleri arasındadır.

Ancak her çocuğun öğrenme hızı, öğrendiklerinin kalıcılığı, öğrendiklerini kullanabilme yeteneği farklıdır. Bu farklılıkların çok belirgin ve büyük olarak ortaya çıktığı görülen çocuklar, genel eğitim hizmetlerinden yararlanamazlar ve özel bir eğitime ihtiyaç duyarlar. Bu çocuklar özel gereksinimli çocuklar olarak adlandırılır ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde şu şekilde tanımlanır (MEB, 2018): Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey. Bu bireyler yönetmelikte 11 başlıkta tanımlanmaktadır:

- 1) Hafif düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan birey.

- 2) Orta düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey.
- 3) Ağır düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal, pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.
- 4) Çok ağır düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel yetersizliği yanında öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamayan, yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan birey.
- 5) Hafif düzeyde otizmi olan birey: Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki hafif düzeydeki sınırlılığı nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.
- 6) Orta düzeyde otizmi olan birey: Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıkları nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey.
- 7) Ağır düzeyde otizmi olan birey: Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıkları nedeniyle yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.
- 8) Bedensel engelli birey: Kas, iskelet ve sinir sistemindeki bozukluklar nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.
- 9) Görme engelli birey: Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.
- 10) İşitme engelli birey: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.
- 11) Özel yetenekli birey: Yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen, yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen,

ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey.

Heward ise özel gereksinimli bireylerin durumlarını aşağıdaki gibi 11 başlıkta incelemiştir (Heward, 2013):

- 1) Zihin yetersizlikleri
- 2) Öğrenme yetersizlikleri
- 3) Duygu ve davranış bozuklukları
- 4) Otizm
- 5) Dil ve konuşma bozuklukları
- 6) İşitme bozuklukları
- 7) Görme bozuklukları
- 8) Fiziksel ve sağlık bozuklukları
- 9) Travmatik beyin incinmesi
- 10) Çoklu yetersizlikler
- 11) Üstün ve özel yetenekler

Cavkaytar (2014) bu listeye hiperaktivite ve dikkat eksikliğini de eklemektedir.

2.1.2. Özel Eğitim

Genel eğitim hizmetleri, özel gereksinimli bireyler için yetersiz kalmakta, bu bireyler için özel eğitim hizmetleri gerekli olmaktadır. Özel eğitim, ortalama öğrenci özelliklerinden önemli ölçüde farklılık gösteren öğrencilere sağlanan, bireysel olarak planlanmış ve bireyin bağımsız yaşama olasılığını en üst seviyeye yükseltmeyi hedefleyen eğitim hizmetlerinin bütünüdür (Kırcaali-İftar, 1998).

Özel eğitim “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda

sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmıştır. Özel eğitimin amacı ise, “Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri, eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmaları” şeklinde ifade edilmiş ve özel eğitimin temel ilkeleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (MEB, 2018): Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda aşağıdaki ilkelere uyulması esastır:

- a) Öğrencilere bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim hizmeti sunulması,
- b) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılması,
- c) Özel eğitim hizmetlerine erken dönemde başlanması,
- d) Özel eğitim hizmetlerinin özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanıp yürütülmesi,
- e) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitsel performansları doğrultusunda amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitim görmelerine öncelik verilmesi,
- f) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması,
- g) Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için BEP geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması,
- h) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif katılmalarının sağlanması,
- i) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılması.

2.1.3. Türkiye’de Özel Eğitimin Kısa Tarihi

Cumhuriyet Döneminde özel eğitim alanında önemli gelişmeler 1950’den sonra başlamıştır. Bu yıllarda görme ve işitme güçlüğü olan çocuklar için okullar açılmış ve programlar hazırlanmıştır (Akçamete, 2018).

1961 Anayasası ile özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitim hakları garanti altına alınmıştır. 1970’ten sonra zihinsel yetersizliği olan çocuklar için bir okul açılmıştır (Özyürek, 2004, akt: Akçamete, 2018). 1983 yılında “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası” ile özel eğitimin ilk ilkeleri belirlenmiştir. 2005 yılında Özürlüler Kanunu çıkarılmıştır. Bu yasa ile özürlülerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenlik konularındaki sorunlarının çözümleri ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. 2006 yılında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği tekrar düzenlenmiş, özel eğitim kurumları SHÇEK’ndan alınarak MEB’e bağlanmıştır (Akçamete, 2018).

Günümüzde özel eğitim çeşitli eğitim ortamlarında verilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Evde Eğitim, Hastanede Eğitim, Yatılı Okullar, Ayrı Özel Eğitim Okulu, Özel Eğitim Sınıfı, Genel Eğitim Sınıfı, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri, Özel Yetenekliler İçin Bilim Sanat Merkezleri.

Bu araştırmada verilerin elde edildiği katılımcı grup, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerdir. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi tanımı 2007’de Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nda şu şekilde yapılmıştır: “Özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyuşal, sosyal, duygusal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarıdır.”

2.1.4. Türkiye’de Özel Eğitim Alanında Öğretmen Yetiştirme

Özel eğitim alanında ilk öğretmenler Gazi Eğitim Enstitüsü’nde yetiştirilmiştir. Özel eğitimin üniversite düzeyindeki başlangıcı, 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü’nün açılmasıdır. Türkiye’de özel eğitim alanında ilk uzmanlar buradan yetişmiş ve bu alandaki gelişmelerde çok önemli roller oynamışlardır. 1978’den itibaren “Özel Eğitim

Öğretmenliği Sertifika Programı” ile, başka branşlardan öğretmenlere, özellikle ilkokul öğretmenlerine eğitimler verilerek özel eğitime öğretmen yetiştirilmiştir (Akçamete ve Kaner, 1999, akt: Akçamete, 2018). 1981 yılında Anadolu Üniversitesi’nde “Özel Eğitim Sertifika Programı” ve 1983 yılında Eğitim Fakültesi’nde “Özel Eğitim Öğretmenliği Programı” başlatılmıştır. Daha sonra da birçok üniversitede zihin, işitme, görme engelliler alanlarına öğretmen yetiştirilmeye başlanmıştır. Birçok üniversitede de lisansüstü eğitim verilmektedir (Akçamete, 2018).

2.2. İlgili Araştırmalar

Özel eğitim alanında yapılan araştırmalara bakıldığında, özel eğitimin birçok bileşeninin bu araştırmalara konu olduğu görülür. Araştırmacılar, özel eğitime veli-aile perspektifinden bakan ve veli görüş ve değerlendirmelerini konu alan çalışmalar yapmışlardır:

Sağiroğlu (2006), özel gereksinimli çocuğa sahip 162 anne ya da baba ile anket yöntemi kullanarak gerçekleştirdiği “Özel Gereksinimli Bireylere Sahip Ailelerin Çocuklarının Devam Ettiği Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Beklentileri” isimli yüksek lisans tez çalışmasından elde ettiği sonuçlara göre; özel gereksinimli çocuğa sahip annelerin yaşlarına göre, çocuklarının devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin sunduğu rehberlik ve danışma hizmetlerinin özellikleri yönünden beklentileri ile ilgili alt bölümüne verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Özel gereksinime sahip anne ve babaların öğrenim durumları ve çocukların engel türüne göre, devam ettikleri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin fiziksel özellikleri bakımından beklentileri ile ilgili alt bölümüne verdikleri cevaplar arasında da farklılıkların bulunduğu ortaya çıkmıştır. Babaların öğrenim durumlarına göre, çocuklarının devam ettikleri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin verdikleri eğitimin özellikleri bakımından beklentileri ile ilgili alt bölümüne verdikleri cevaplar incelendiğinde yine aralarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Şanlı (2012), “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerine Devam Eden Zihin Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Gereksinimlerinin Belirlenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışması sonucunda, anne ve babaların en fazla bilgi gereksinimlerini ifade ettikleri ve gereksinimleri arasında farklılık olmadığını ifade etmiştir. Zihin engelli çocuğun yaşının, aylık gelir düzeyinin, ailedeki çocuk sayısının, zihin engeli düzeyinin, anne-babaların duygu durumlarının aile gereksinimleri üzerinde etkili unsurlar olduğu görülmüştür. Diğer yandan; anne-baba eğitim düzeyleri, anne-baba yaşı, zihin engelli çocuğun cinsiyeti, engelli ikinci çocuk olup olmama durumu, eşlerde

engel olup olmama durumu, yakın akrabalarda başka engelli birey olup olmama durumu, çocuğun engeline yönelik aile eğitim katılım durumu değişkenlerinin aile gereksinimleri üzerinde önemli düzeyde etkilerinin olmadığı saptanmıştır.

Zengin (2013), 411 ebeveynin katılımıyla ve ilişkisel tarama modeli kullanarak yaptığı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Algıladıkları Sosyal Destek, Psikolojik Dayanıklılık ve Umut Düzeyleri” isimli yüksek lisans tez çalışmada, ebeveynlerin umut düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediğini belirtmiştir. Araştırmada ayrıca umut düzeyi ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu; umut düzeyi ile algılanan sosyal destek arasında düşük düzeyde ve sırasıyla aile desteği, arkadaş desteği ve özel destek arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Yazıcı ve Durmuşoğlu (2017), özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden 32 özel gereksinimli çocuğun anne ya da babası ile görüşerek gerçekleştirdiği “Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Karşılaştığı Sorunlar ve Beklentilerinin İncelenmesi” isimli araştırmada, ailelerin, toplumun özel gereksinimli çocuklarına karşı acıma, anlayışsız olma, şaşkınlık gösterme gibi davranışlarda bulunmasından rahatsız olduklarını, mimari ve eğitsel olarak sorunlar yaşadıklarını ve bu sorunlara paralel olarak okul ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğretmenlerden, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki yöneticilerden, devletten, sivil toplum kuruluşlarından ve yerel yönetimlerden beklentilerinin olduğunu tespit etmiştir.

Eldeniz-Çetin ve Sönmez (2018), çoklu yetersizlik tanısı olan çocuğa sahip 10 annenin katılımıyla ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak yaptığı “Çoklu Yetersizliğe Sahip Çocuğu Olan Annelerin Yaşadığı Güçlüklerin Belirlenmesi” isimli araştırmada, çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan annelerin, ev ortamında, okul ortamında, arkadaşları ile derslerinde ve ev ödevleri ile ilgili güçlükler yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan annelerin sosyal hayatta çevredeki bireylerin davranışları ve konuşmalarından, çocuklarının davranışlarından kaynaklı (problem davranışlarından), akrabalarının davranışlarından ve arkadaş-çevrenin olmamasından kaynaklı güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çoklu yetersizliğe sahip çocuğu olan annelerin ayrıca çocuklarının sağlık problemleri ile ilgili olarak güçlükler yaşadıkları ve sürekli hastaneye gitmek durumunda kaldıkları tespit edilmiştir.

İrem (2018), 243 öğrenci velisiyle, anket tekniği kullanarak hazırladığı “Özel Eğitim Sınıflarında/Okullarında Öğrenim Gören Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencisi Bulunan Velilerin Özel Eğitimden Beklenti Düzeyleri (Sivas İli Örneği)” isimli yüksek lisans tezinde, HADZEÇ (hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuk) sahibi ailelerin alınan kurumsal hizmetlerden memnun olma durumunu, ailenin sağlık güvencesini, HADZEÇ’in öğrenim düzeyini, ailenin HADZEÇ’e yaklaşım biçimi, HADZEÇ’in ihtiyaçlarını karşıladıklarına inanma durumu, okulda verilen eğitimin HADZEÇ’in ihtiyaçlarını karşılamasını, okulun yeterli donanımına sahip olmasını, ebeveynlerin çocuklarındaki yetersizlik durumunu kabullenme sürecinde okul çalışanlarından destek görmesini, okulda HADZEÇ’e yönelik gerekli düzenlemelerin yapılmasını, ailelerin HADZEÇ’e sunulan hizmetlerden ne düzeyde yararlandıklarını, anne ve babanın HADZEÇ’ten beklenti durumunu, toplumun HADZEÇ’e bakış açısını, HADZEÇ’in ileriki dönemlerde yaşayabileceği düşünülen sorunları, anne ve babanın HADZEÇ’in durumundan dolayı kendilerini suçlamalarını, okulda velilere yönelik etkinlik yapılmasını, okul çalışanlarının özel gereksinimli bireylerle ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olması, okula başladıktan sonra HADZEÇ’te davranış değişikliklerinin gözlenmesini, ebeveynlerin HADZEÇ’in yasal haklarını bilmelerini, anne ve babaların HADZEÇ’e sunulan hizmetler hakkında bilgi almalarını, HADZEÇ sahibi ailelerin alınan hizmetlerden memnun olma durumunu ve bunlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Özel eğitim alanında yapılan diğer bir grup araştırma da özel eğitime öğretmen ve okul perspektifinden bakan ve öğretmenlerin sorunlarına ve kullandıkları çözüm yollarına, görüşlerine, değerlendirmelerine ve beklentilerine odaklanan çalışmalardır:

Çetin (2004), “Özel Eğitim Alanında Çalışmakta Olan Farklı Meslek Grubundaki Eğitimcilerin Yaşadığı Güçlüklerin Belirlenmesi” isimli araştırmasında, özel eğitim alanında görev yapan 87 öğretmenin, özel eğitim alanında çalışırken yaşadıkları güçlükleri çeşitli değişkenler açısından incelendiği betimsel bir çalışma yapmıştır. Eğitimcilerin yaşadığı güçlüklerin; çalıştıkları kuruma, cinsiyetlerine, yaşlarına ve alanda çalışma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemiştir. Diğer taraftan eğitimcilerin yaşadığı güçlüklerin mezun oldukları bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Eğitimcilerin yaşadığı güçlükler arasında; ailelerle yeterli iletişim kuramamaları, ailelerin verilen ödevlerin yapılmasında gereken özeni göstermemeleri ve okuldaki eğitim faaliyetlerini destekleyici çalışmalar yapmamaları, ailelerin özel eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, ailelerin her şeyi öğretmenden beklemeleri gibi güçlükler sayılmıştır.

Girgin ve Baysal (2005), özel eğitim kurumlarında görev yapan 48 öğretmenin katılımıyla yaptığı “Zihinsel Engelli Öğrencilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyi ve Bazı Değişkenler (İzmir Örneği)” isimli çalışmada, özel eğitim öğretmenlerinin tükenmişlik sendromunu, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey algısı, iş arkadaşlarından destek görme, mesleklerinin toplumda hak ettikleri yeri bulup bulmaması, üstlerinden takdir görme değişkenlerine bağlı olarak, değişen ağırlıklarla özellikle duygusal tükenme ve duyarsızlaşma boyutlarında yaşadıklarını belirlemiştir.

Keçeli-Kaysılı (2008), “Akademik Başarının Arttırılmasında Aile Katılımı” isimli çalışmasında, özel gereksinimli çocukların akademik başarısında aile katılımının etkisi konusunda bir alan yazın taraması yapmıştır. Çalışmada, aile katılımı ve akademik başarı tanımlanmış, aile katılımını engelleyen etmenler, açıklanmaya çalışılmıştır. Aile katılımının akademik başarıya etkisini gösteren çalışmalara ayrıntılı olarak yer verilmiş, bu çalışmaların bulduğu farklı sonuçlar ve nedenleri tartışılmıştır. Aile katılımının sağlanması, ekolojik bakış açısı ve sistem yaklaşımı bağlamında ele alınarak, okul açısından aile katılımını destekleyici stratejilere değinilmiştir.

Altınkurt (2008), özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan 20 okul yöneticisinin katılımıyla, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak yaptığı “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, bazı ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılma konusunda isteksiz davrandığını, çocuklarını kuruma getirme karşılığında kurumdan maddi beklenti içine girdiklerini, özel eğitim konusunda bilinçsiz davrandıklarını tespit etmiştir.

Şengül ve Akçin (2010), 100 özel eğitim öğretmenin katılımıyla yaptığı “Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Okuma Yazma Öğretme Konusunda Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri” isimli betimsel araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere okuma yazma öğretiminde kullandıkları yöntemlerle ilgili görüşlerini belirlemişlerdir. Çalışma sonucunda, özel eğitim öğretmenlerinin okuma yazma öğretiminde tek bir yönteme bağlı kalmadıkları fakat ağırlıklı olarak ses ve cümle çözümleme yöntemlerini kullandıkları görülmüştür.

Şahin ve Şahin (2012), 109 özel eğitim öğretmeni ile görüşme yaparak betimsel desende yürüttüğü “Engelli Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyinin Belirlenmesi” isimli çalışmada, çalışma ortamından memnuniyet, takdir ve iş yükü algısının

“Duygusal Tükenme ve Duyarsızlaşma”nın belirleyicileri arasında olduğunu; yaş ve çalışma süresinin ise “Kişisel Başarıda Düşme”nin belirleyicileri arasında olduğunu belirlemiştir. Ayrıca, araştırma grubunda yer alan bireylerin cinsiyetinin veya medeni durumunun tükenmişlik düzeylerini etkilemediği tespit edilmiştir.

Çelebi (2013), özel eğitim kurumlarında çalışan 225 öğretmenin katılımıyla yaptığı “Elazığ ve Malatya İl Merkezinde Bulunan Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri ve İlgili Faktörler” isimli doktora tezi çalışmasında, özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin tükenmişliklerinin düşük düzeyde olduğunu saptamıştır. Ancak tükenmişlikte, mesleği isteyerek ve bilinçli bir şekilde tercih etmenin, çalışma ortamından memnuniyetin, mesleki bilgi ve becerileri uygulayabilme imkânının olumlu etkisi olduğu, okulun imkânlarının yetersizliğinin, iş arkadaşlarından, idarecilerden yeterli destek alamamanın, adil olmayan ödül ve ceza sisteminin tükenmişliğe olumsuz etkisi olduğu görülmüştür.

Karasu ve Mutlu (2014), özel eğitim alan mezunu, okul öncesi öğretmenliği mezunu, sınıf öğretmenliği mezunu öğretmenlerden ve branş öğretmenlerinden oluşan toplam 9 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak gerçekleştirdiği, “Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği” isimli çalışmada, ailelerin yeterli formasyona sahip olmadıklarını ve Özel eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin öğrencinin öğrenimine yeterli katkı sunamamaları sebebiyle tatillerin öğrencinin öğrenimine olumsuz etki yaptığını, öğrenci ailelerinin beklentilerinin abartılı olduğunu, öğretmen ve aile iletişiminin istenilen düzeyde olmadığını belirlemiştir.

Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç ve Cihan (2014), “Vaka Araştırması: Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Sorunları ve İhtiyaçları” isimli çalışmada, özel eğitim alanında çalışan 10 öğretmenden, yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı günlükleri, gözlemler ve odak grup görüşmeleri ile toplanan verilerin analizi sonucunda, öğretmenlerin öğretim sunarken yaşadıkları sorunlarını; fiziksel imkansızlıklar, öğrencilerin çeşitli sorunları, öğrenciyle geçirilen öğretim süresinin kısıtlılığı, sınıfta performansları oldukça farklı öğrencilerin olması ve uygulama deneyimlerinin eksik olması olarak belirlemiştir. Bunlara ek olarak, öğretmenlerin özel eğitimin etkililiğini arttırmada önemli bir unsur olan aile işbirliğini sağlamada önemli çalışmalar yaptıkları ancak bu çalışmaların daha çok bireysel görüşmeler ve toplantılar şeklinde olduğunu belirlemiştir. Bu sonuca göre, öğretmenlerin aile katılımını

arttırmak için başka yöntemlere de (ev gözlemleri, vb.) ağırlık vermelerinin aile işbirliğini arttırabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmada öğretmenlerin ailelerle ilişkili nedenlerden (bilinçsiz olmaları, vb.), aile işbirliğinde sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Buna göre; aileleri eğitime katılmalarını sağlayacak, yol gösterici eğitimler sunulmasının gerektiği belirtilmiştir.

Gündüz ve Akın (2015), özel eğitim okulunda görev yapan 49 öğretmen, 4 personel 29 veli olmak üzere toplam 82 kişinin katılımıyla, anket ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanarak gerçekleştirdiği, “Türkiye’de Devlet Okullarındaki Özel Eğitimle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli çalışmada, Türkiye’de devlet okullarında özel eğitimle ilgili birçok sorun bulunduğunu, bunların içinde de en önemli sorunun özel eğitim öğrencilerine uygun ortamların hazırlanmasının gerekliliği olduğunu belirlemiştir. Bu sorunu giderme noktasında da herkese önemli görevlerin düştüğü sonucuna ulaşmıştır.

Sivrikaya ve Yıkmış (2016), “Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Özel Eğitim Mezunu Olan ve Olmayan Öğretmenlerin Öğretim Süreciyle İlgili Gereksinimleri” isimli çalışmada, Özel Eğitim Bölümü mezunu olan ve olmayan 10 öğretmenle yapılandırılmamış görüşmeler yapılarak elde edilen verilerin analizine göre; öğretmenlerin, öğretimin planlanması ve değerlendirilmesi konusunda zümre öğretmenleri/yardımcı personel, diğer öğretmenler, aileler ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) ile işbirliği yardımına, materyal ve gerçek ortamlarda öğretim yapmak için prosedür kolaylığına gereksinim duyduğunu; öğretim sürecinde, özel eğitim mezunu öğretmenlerin, işbirliği ve idari kolaylıklar gibi yardımlara; özel eğitim mezunu olmayan öğretmenlerin ise yardımcı personel, bilgi ve materyal desteğine gereksinim duyduklarını belirlemiştir.

Eldeniz-Çetin ve Şen (2017), “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Sorunlarının Belirlenmesi” isimli çalışmada, Özel Eğitim Bölümü mezunu olmayan 10 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Araştırmada bu öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlarken ve uygularken, öğretim yöntemini belirlemede ve yöntemi uygulamada, materyali seçmede ve hazırlamada, akademik ve akademik olmayan becerilerin öğretiminde, sosyal becerilerin öğretiminde, öğretimi değerlendirmede, problem davranışlarla başa çıkmada sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca özel eğitim bölümü mezunu olmayan öğretmenlerin öğrencilerin aileleri ve kurum yönetimi ile de sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Özel eğitim bölümü mezunu olmayan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara yönelik

özlük hakları ve çalışma şartlarının standardize edilmesi, kurum sahibi ve yöneticilerinin eğitimi ön planda tutması, ailelere aile eğitiminin verilmesi, fiziki yapının uygun hale getirilmesi, lisans programlarındaki özel eğitim ile ilgili ders sayısının artırılmasına yönelik önerilerde buldukları tespit edilmiştir.

Karabaş (2018), özel eğitim alanında görev yapan 210 sınıf öğretmeni ile, nicel araştırma yöntemlerinden anket modelini kullanarak yaptığı “Özel Eğitim Alanında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, işle ilgili tükenmişlik alt boyutunda orta düzeyde tükenmişlik yaşadığını tespit etmiştir. Araştırmada, erkeklerin ve kadınların tükenmişlik bakımından benzer özellikler gösterdiği, kişisel tükenmişlikte kadınların daha çok tükenmişlik yaşadıkları, mesleğini isteyerek seçip seçmeme değişkeninde anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak, mesleğini isteyerek seçenlerin işle ilgili tükenmişlik yaşadığı, mesleğini zorunlu seçenlerin ise kişisel tükenmişlik ve müşteri (öğrenci) tükenmişlik yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların yaşamdan orta düzeyde bir doyum aldıkları tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeninin yaşam doyumundaki etkisine bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Kadınların erkeklere göre yaşamdan daha yüksek doyum aldıkları görülmektedir. Mesleğini isteyerek seçip seçmeme değişkenine bakıldığında sonuçların anlamlı farklılık yaratmadığı görülmektedir. Veriler ışığında mesleğini isteyerek seçenlerin yaşamdan aldıkları doyumun yüksek çıktığı görülmüştür.

Billingsley ve Cross (1991), özel eğitimde görev yapan öğretmenlerin görevlerini bırakma nedenlerini araştırdıkları çalışmada, okul ortamında idari destek eksikliğinin, özel gereksinimli çocuklarla çalışmanın sebep olduğu stresin, ebeveyn desteğinin eksikliğinin ve karar almada yetersiz katılımın öğretmen yıpranmasına neden olduğunu bildirmiştir.

George, George, Gersten ve Grosenick (1995), özel eğitimde görev yapan öğretmenlerin, mesleklerinde devam etmeme niyetlerinin nedenlerini araştırdıkları çalışmalarında, işlerinden ayrılmak isteyen öğretmenlerin, okul idarecilerinden, ebeveynlerden ve örgün eğitimde görevli öğretmenlerden yeteri kadar destek ve yardım görmediklerini belirtmişlerdir.

Humhrey ve Symes (2013), ortaöğretim okullarında otistik öğrencilerin eğitimi ile ilgili okul personelinin deneyim, tutum ve bilgilerini inceledikleri çalışmada, eğitimcilerin öğrencilerin problem davranışlarıyla başa çıkmada güçlükler yaşadıklarını tespit etmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, deseni, çalışma grubu; kullanılan veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli ve Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) araştırması olarak desenlenmiştir. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular, yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örneklemenin bir alt yöntemi olan tipik durum örnekleme yapılmıştır. Tipik durum örnekleme, araştırmaya ilişkin evrende var olan birçok durumun içinden tipik olan diğer bir ifadeyle sıradan ve ortalama bir durumun tespit edilerek örneklem olarak seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Araştırmada veriler, nitel araştırmalarda kullanılan tekniklerden biri olan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmalarda yaygın kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme ya da mülakat tekniği; önceden hazırlanmış soruların sorulduğu ve karşıdaki kişinin sorulara yanıtlar verdiği amaçlı bir söyleşidir (Kuş, 2003). Görüşmenin diğer bir tanımı ise, önceden belirlenmiş ve ciddi bir hedefe yönelik yapılan, karşıdakine soru sorma yöntemiyle yanıtlar alan etkileşime dayalı bir iletişim sürecidir. Tanımda geçen belirtilen süreç, bu karşılıklı yapılacak iletişimin süregelen ve dinamik yapısını ifade eder. Bu dinamik yapı, karşılıklı bir etkileşime dayalı bir bağ kurmayı gerektirir. Görüşme sürecinin planlı ve amaçlı olması özelliği ise görüşme tekniğini, bir sohbet olmaktan farklı kılar ve onu hedeflere yönelik planlanmış bir veri toplama çabası yapar. Görüşmede kullanılan soru ve cevap yöntemi de veri toplarken bir ilişkiyi kurma ve veriye ulaşma yolu olarak nitelendirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni, Antalya ilinin nüfus yoğunluğu fazla üç merkez ilçesi olan, Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetini sürdüren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerdir. Araştırmanın örneklemi ise, tipik durum örnekleme ile belirlenen; Muratpaşa ve Kepez ilçelerinde 2'şer okuldan, Konyaaltı ilçesinde 1 okuldan 4'er özel eğitim alanında çalışan öğretmen olmak üzere 20 öğretmen oluşturmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, eğitim durumu, mezun oldukları bölüm, özel eğitim alanında çalışmak üzere bu alanla ilgili herhangi bir seminer/eğitim alıp almadıkları, aldılar ise hangi seminer/eğitimi aldıkları sorulmuştur. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirildiği için katılımcıların tamamından geri bildirim alınmıştır.

Katılımcılara görüşme öncesi araştırmanın konusu ve görüşmenin içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Bununla birlikte, araştırmanın herhangi bir yerinde katılımcı isimlerinin kullanılmayacağı belirtilmiştir ve bunu sağlamak için, öğretmenlerin isimleri yerine; Ö1, Ö2, Ö3, ... , Ö20 şeklinde kodlar kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet ve yaşlarına ilişkin kişisel bilgiler Tablo 3.1'de sunulmuştur:

Tablo 3.1. Öğretmenlere İlişkin Demografik Bilgiler

Öğretmenler	Cinsiyet	Yaş	Öğretmenler	Cinsiyet	Yaş
Ö1	Kadın	36-45	Ö11	Kadın	56-+
Ö2	Kadın	36-45	Ö12	Kadın	23-35
Ö3	Kadın	36-45	Ö13	Kadın	56-+
Ö4	Erkek	23-35	Ö14	Erkek	56-+
Ö5	Kadın	23-35	Ö15	Kadın	23-35
Ö6	Erkek	23-35	Ö16	Kadın	23-35
Ö7	Erkek	36-45	Ö17	Erkek	36-45
Ö8	Kadın	46-55	Ö18	Kadın	23-35
Ö9	Kadın	56-+	Ö19	Kadın	23-35
Ö10	Kadın	23-35	Ö20	Kadın	36-45

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi, katılımcıların 5’i erkek, 15’i kadındır. Katılımcıların 9’u 23-35 yaş aralığında, 6’sı 36-45 yaş aralığında, 1’i 46-55 yaş aralığında, 4’ü 56 yaş üzerindedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki deneyimi, eğitim durumu, mezun olduğu lisans programı, aldığı mesleki eğitim veya seminerlere ilişkin bilgiler Tablo 3.2’de sunulmuştur:

Tablo 3.2. Öğretmenlere İlişkin Mesleki Bilgiler

Öğretmen	Mesleki Deneyim (yıl)	Eğitim Durumu	Mezuniyet	Aldığı Seminer/Eğitim	Seminer Aldığı Kurum
Ö1	15-21	Lisans	İşitme Eng.Öğrt.	Cochlear İmplantlı Çocukların Eğitimi	MEB
Ö2	15-21	Lisans	Okul Öncesi Öğrt.	Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu	MEB
Ö3	15-21	Lisans	Okul Öncesi Öğrt.	Cochlear İmplantlı Çocukların Eğitimi	MEB
Ö4	1-7	Lisans	Sınıf Öğrt.	Zihinsel Engelliler Destek Eğit. Semineri	MEB
Ö5	1-7	Lisans	Okul Öncesi Öğrt.	Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu	MEB
Ö6	1-7	Y.Lisans	Sınıf Öğrt.	-	-
Ö7	8-14	Lisans	Sınıf Öğrt.	Zihinsel Eng. Sınıf Öğret. Kursu	MEB
Ö8	8-14	Lisans	Okul Öncesi Öğrt.	Zihinsel Eng. Sınıf Öğret. Kursu	MEB
Ö9	30-+	Önlisans	Sınıf Öğrt.	Davranış Değiştirme Kursu	MEB
Ö10	1-7	Lisans	Okul Öncesi Öğrt.	Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu	MEB
Ö11	30-+	Önlisans	Sınıf Öğrt.	Zihinsel Eng. Sınıf Öğret. Kursu	MEB
Ö12	8-14	Lisans	Zih. Eng. Öğrt.	-	-
Ö13	30-+	Önlisans	Çocuk Gelişimi	Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu	MEB
Ö14	30-+	Önlisans	Sınıf Öğrt.	Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu	MEB
Ö15	1-7	Lisans	Zih. Eng. Öğrt.	Okuma ve Yazma Eğitimi	MEB
Ö16	8-14	Lisans	Zih. Eng. Öğrt.	-	-
Ö17	15-21	Lisans	İşitme Eng.Öğrt.	Cochlear İmplantlı Çocukların Eğitimi	MEB
Ö18	1-7	Lisans	Okul Öncesi Öğrt.	Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu	MEB
Ö19	1-7	Lisans	Okul Öncesi Öğrt.	Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu	MEB
Ö20	8-14	Lisans	Okul Öncesi Öğrt.	Uzman Öğretici Yetiştirme Kursu	MEB

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi, katılımcıların 6’sı 1-7 yıllık, 5’i 8-14 yıllık, 4’ü 15-21 yıllık, 4’ü 30 yıldan fazla mesleki deneyime sahiptir. Katılımcıların 4’ü önlisans, 15’i lisans, 1’i yüksek lisans mezunudur. Katılımcıların 2’si İşitme Engelliler Öğretmenliği, 8’i Okul Öncesi Öğretmenliği, 6’sı Sınıf Öğretmenliği, 3’ü Zihinsel Engelliler Öğretmenliği, 1’i Çocuk Gelişimi bölümlerinden mezunlardır. Katılımcıların 3’ü dışında hepsi özel eğitim alanında MEB’den seminer veya eğitim almışlardır.

3.3. Veri Toplama Tekniği ve Analizi

Araştırmada verilerin toplanması görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Bu amaçla uzman kişilerin de görüşü alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Sorular, araştırmanın alt problemlerine uygun olarak geliştirilmiştir.

Bilimsel çalışmalarda sonuçların inandırıcı olması önemlidir. Bunu sağlamada geçerlilik ve güvenilirlik iki esas ölçüttür (Başkale, 2016). Nitel araştırmalarda geçerlilik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi ve bulguların doğruluğu ile ilgiliyken, güvenilirlik bilimsel bulguların tekrarlanabilir olması ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Buradan hareketle araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği aşağıda açıklandığı şekilde artırılmıştır:

1. İç geçerliliğini (inandırıcılık) arttırmak için görüşme süreleri yeterli olacak şekilde planlanmış, bir konuda farklı katılımcılardan elde edilen farklı veriler araştırma sonuçlarına yansıtılmış, veri toplama ve analizi süreçleri eğitim alanında bir uzman tarafından takip edilmiş, uzmanın gerekli gördüğü yerlerde öneri ve uyarıları dikkate alınarak araştırma tamamlanmıştır.
2. İç güvenilirliğini (tutarlılık) arttırmak için de araştırmacının araştırma boyunca; veri toplama araçlarının oluşturulması, verilerin toplanması ve analizi aşamalarında tutarlı davranması sağlanmaya çalışılmıştır.
3. Dış geçerliliğini (aktarılabirlik) arttırmak için araştırma süreci, bu süreçte yapılanlar ve elde edilen veriler, doğrudan alıntılar yapılarak ayrıntılı bir şekilde betimlenmeye çalışılmış ve bu suretle araştırma sonuçları verilerin doğasına sadık kalınarak sunulmuştur. Amaçlı örnekleme yapılması da dış geçerliliği sağlamada etkili olmuştur.

4. Dış güvenilirliğini (teyit edilebilirlik) arttırmak için de araştırmacının elde ettiği tüm veriler, kodlamalar ve sonuçlar eğitim alanında bir uzmanın incelemesine sunulmuş; verilerin ve ulaşılan sonuçların uyumlu olduğu görölmüştür.

Görüşmeler 2019 yılının Nisan ayında yapılmıştır. Her bir görüşme Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü'nün izni kapsamında okul müdürleriyle görüşülerek araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlere açıklama yapılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, okullara ziyaretler yapılarak katılımcıların buldukları okullarda yapılmıştır. Gönüllülük esasına göre seçilen öğretmenlerden görüşme öncesinde Ek-3'te sunulan "Katılımcı İçin İzin Formu" ile izin alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, katılımcılara ve araştırmacıya ek sorular sorabilme ve ek bilgiler verebilme esnekliği sağlamaktadır. Buna göre sorular, görüşmenin akışına göre çeşitlenmiş ve verilen cevapların açılması sağlanmaya çalışılmıştır. Sorular katılımcılar tarafından cevaplanırken anlama konusunda sorun yaşadıklarında araştırmacı açıklamaları ve cevapları netleştirmiş ve böylece araştırma amacından uzaklaşmamıştır. Bununla beraber görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme formuna bağlı olarak yapılması, daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilginin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Görüşmeler katılımcıların bilgisi dahilinde ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Görüşme kayıtları, ses kayıt cihazından dinlenerek, yorum yapılmadan yazılı ortama aktarılmıştır. Daha sonra veriler araştırmacı tarafından içerik analizine tabi tutulmuş, sayısallaştırılmış, frekans ve yüzde değerleriyle ifade edilmiş, tablolaştırılmış ve sonuçlar doğrudan alıntılarla desteklenerek betimsel bir anlatım ile sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ait bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular araştırmanın amacına uygun olarak değerlendirilip yorumlanmıştır.

4.1. 1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.1’de Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin kişisel bakımları ve becerileri ile ilgili karşılaştıkları problemlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.1. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Öğrencilerin Kişisel Bakımları ve Becerileri ile İlgili Karşılaştıkları Problemler

Sıra	Problemler	f	%	Öğretmenler
1	Genel temizlik kurallarına uyulmaması	16	80	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20
2	Tuvalet alışkanlığı ve temizliğinin olmaması	11	55	Ö1, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö14, Ö15, Ö18, Ö19, Ö20
3	Ağız ve diş bakımının olmaması	9	45	Ö1, Ö2, Ö8, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö19
4	Saç temizliğinin olmaması, saçların taranmaması ve bit	8	40	Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö18, Ö19
5	El yıkama alışkanlığının olmaması	7	35	Ö1, Ö5, Ö6, Ö8, Ö12, Ö14, Ö19
6	Kıyafet temizliğine dikkat edilmemesi	7	35	Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö15, Ö16, Ö19
7	Tırnak bakımının yapılmaması	6	30	Ö5, Ö6, Ö11, Ö13, Ö19, Ö20
8	Ağız ve burun akmasına karşı tedbir alınmaması	6	30	Ö7, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin kişisel bakımları ve becerileri ile ilgili karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri analiz edildiğinde; öğrencilerin genel temizlik kurallarına uymaması problemi %80 ile ilk sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bu konuda belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö7: Mesela şöyle bir sorunumuz var. Ergenlik dönemine geliyor çocuk. Çok fazla bilincinde değil olayın. Ergenlik döneminde hormonlar değişiyor. Terleme durumu değişiyor. Çocuğun takıntıları var. Baktığımızda otizmi. 14 yaşında takıntıları olduğu için bir hafta banyo yapmıyor mesela. Veya bir tişörtü benimsiyor, onu 15 gün giyiyor. Birinin onu sırtından çıkardığı anda yok etmesi gerekiyor ki onu bulamasın ve başka bir tişört giysin. Ve o şekilde buraya geldiği zaman kokudan geçemiyorsun.

Ö8: Eğer çocuğun programında öz bakım varsa yetersiz görülen alanlarda yapıyoruz. Öz bakım çalışması yoksa ama çocukta yine buna bir ihtiyaç varsa o zaman biz burada bir model olup, hem çocuğa hem de aileye bunu anlatıp destek olmaya çalışıyoruz. Ama bazı veliler “Benim çocuğum temiz, siz niye karışıyorsunuz. Kendi işini hallediyor.” diyor. Mesela bir aydır banyo yapmamış çocuk. Birebir karşılaştık bununla. Bu konuda bilinçlendirme gerekiyor bence. Bunları yaparken aileyi kırmadan, onları da rencide etmeden söylemek gerekiyor. Elimizden geldiğince söylemeye çalışıyoruz.

Ö9: Velilerimiz genelde temiz ve düzenli ama bazıları çalıştıkları için anneleri işte iken çocuklar pis gelebiliyor. Banyo yapma durumu sıkıntısı yaşıyorum.

Ö11: Eğer çocuk kötü kokuyor ise veliye bunu söylerim. Temiz gönderenlere de telefon ediyorum. Hemen kutluyorum.

Ö18: İlgili, bilgili veliler epilepsileri olduğu için çocukları her gün banyo yaptırıyorlar. Çünkü epilepsi atağının sebeplerinden biri temizlik de sonuçta. Ama bakımı yapmayan ailelerimiz de var.

Ö20: Aileye kalkıp da “Bu çocuğu temiz yıkayamıyorsunuz, niye az yıkıyorsunuz?” diyemiyorsunuz. Bunu “Sık sık duş alırsa işte daha sakin olur, daha uysal olur.” falan şeklinde yönlendirebiliyoruz. Direkt söylemek onun onurunu kırar, rencide

olurlar. Zaten bu çocukların aileleri hassas oluyor. Dilimizin döndüğünce bir şekilde ifade etmeye çalışıyoruz.

İkinci sırada %55 ile tuvalet alışkanlığı ve temizliği ile ilgili problemler gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö5: : Tuvalet. Bir öğrencimden bahsediyorum. Bezi var. Gelmiş 9-10 yaşlarına, gecikmişler. Çocuk tuvalet eğitimini alabilecek düzeyde, zihin olarak da. Ama aile diyor ki: “Hayır yapmıyor, inatçı.” Ama istedikten sonra onu yapabilirler. Birazcık da kolaylık gibi geliyor onlara. Uğraşmak istemiyorlar.

Ö6: Yaşı geçmiş, 40’lık dönem tuvalet eğitimi almayan çocukların sınıf içinde tuvaletini yaptıklarında buna temizlik adı altında bakarsak öz bakım olarak da bakmamız gerekiyor. Benim rahatsız olmam değil, o çocuğun rahatsız olup tamamen sınıfa karşı olumsuz bir iklim oluşturmasından dolayı sıkıntılı durumlar yaşadığımız oluyor. Bu konuda da velilerle paylaşıyoruz.

Ö8: Bezli öğrencimiz var. Tuvalet kontrolünü sağlayamayan öğrencimiz var. Arada çok sıkıştıklarında kaçırabiliyorlar. Ama benim velilerimde ben yine söylüyorum, aileler duyarlı. Okul içerisinde genel anlamda konuşursak, çocuğun bezini değiştirmemiş ve çocuğun altı pişmiş vaziyette gelen, evden çıkarken tuvaletini yaptırmadan gelen ve burada çocuk sıkışıyor, kaçırıyor. O yüzden burada yedek çamaşırlarımız da bulunuyor. Her çocuk seviyesine göre. Çünkü her an böyle şeylerle karşılaşabiliyoruz.

Ö15: Tuvalet eğitimi. Eğitim almamış çocuklarda bizim bezlerini değiştirmemiz gerekiyor. Bazen aile geliyor. Ders bölünüyor. Bezi atlattıktan sonraki süreç çok daha zor. Çünkü belli dakikalar oluyor. Her yarım saatte bir tuvalete götürülmeleri gerekiyor. Bazen tutmuyor. Altına kaçırıyor. Bu onu strese sokuyor. En sıkıntılı şey tuvalet eğitimi.

Ö18: Tekerlekli sandalyeye mahkûm oldukları için tuvalet eğitimi geliyor. O yüzden hasta bezleri ile. Tuvalet eğitimi olmadığı için de ellerini zaten kullanamıyorlar, SPI hastalarında, ellerle ilgili bir problem varsa. Kişisel bakımlarını tek başına yapamıyorlar. Ailelerle yapıyorlar maalesef.

Ö19: Çocuk 3 yaşında ve bezli ise bezi bırakmalarını kesinlikle öneriyorum zaten. Çünkü bez birçok şeyin önüne ket vurmuş oluyor. Özellikle dil konuşmada, çocuk bezli ise dil konuşması çok gecikebilir. Evet, çocuğun uygun olduğu zamanı beklemeliyiz tuvalet eğitimi için ama 36 ayı da geçmemesi gerekiyor.

Ö20: Gördüğümüz gibi çocukların çoğu bezli oluyor. Bezi olmayanlar da tuvaletini söyleyebiliyor. Bu yüzden tuvaletle ilgili bir sorunla karşılaşmadım. Kaçırma gibi bir durum olduğunda temizlik görevlimiz var. Öyle bir risk olursa veli yanında yedek bez gönderiyor. Biz temizlik görevlilerimize söylüyoruz.

Üçüncü sırada %45 ile ağız ve diş temizliği ile ilgili problemler gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö12: En fazla diş fırçalama sorunu ile karşılaşıyorum. Bildiğiniz gibi çocuklar dişlerini kendi başına fırçalayamıyorlar. Aileler de bunda biraz geri planda bulunuyorlar. Yapamayacak ya da yapamaz diye. Bunu zaten sınıfta destekliyor ve gösteriyoruz.

Ö19: Aslında ağız bakımı önemli. Küçük yaş grubunda birkaç kez diş fırçaladım ama haftada bir gün görüyoruz. Bu çocuğun davranışa kazanması için alenin devam ettirmesi gerekiyor. Fizik tedavi de olduğu için çok da müdahale edemiyoruz. Çocuk zaten sürekli kasıldığı için diş fırçalama becerisini de kazanmayabilir. Örneğin; biz 3-5 dakika da fırçalıyorsak o çocuğun 10 dakika sürebilir. Zaten suyu yutma ile ilgili yutakta da sorunlar yaşayan çocuklar var. Hani illa kontrollü olması gerekiyor.

Dördüncü sırada %40 ile saç temizliğinin olmaması, saçların taranmaması ve bit problemleri gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö8: Saç taranmadan geliniyor. Bir öğrencim hatta annesi saçını boyamış. Kendisi de annesinin boyasını almış ve servis gelince saçını hiç yıkamadan, o boya ile birlikte gelen velimiz vardı.

Ö10: Saçları çok dağınık. Kendimi koyuyorum yerlerine, ben çocuğumu o şekilde dışarıya çıkarır mıyım diye, çıkarmam. Bunu çıkaran annelere anlam veremiyorum.

Ö14: Bazı veliler temiz göndermiyor. Çocukta bit görülebiliyor. Gerekli önlemleri almaları için uyarıyoruz.

Beşinci sırada %35 ile el yıkama alışkanlığının olmaması problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö5: El yıkama konusunda, sifon çekebilme, ellerini yıkayabilme, bazılarında bu sorunlar da oluyor. El yıkama alışkanlığı, çocukların bağımsız kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi de önemli. Belirli bir yaşa geldikten sonra, küçük yaş tamam. Birisine ihtiyaç duyuyor. Bir de işitme engelli çocuklarımızda biz dikkat ediyoruz. Ben de gidiyorum tuvalete. Küçükse cihazın düşme tehlikesinden dolayı ona dikkat ediyorum. Onun dışında büyük yaş çocukların da bir el yıkama becerisini de bekliyoruz.

Ö12: Özellikle en başta el yıkama diyoruz. Çocuğu derse almadan önce en başta ellerini yıkamak. Dersten çıktıktan sonra da bütün basamaklarıyla birlikte ellerini yıkamak. Bizler yardım ederek değil, tüm basamakları söyleyerek.

Altıncı sırada %35 ile kıyafet temizliğine dikkat edilmemesi problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö16: Genelde çok bakımsız geliyorlar. Yani kılık kıyafet bakımlı değil. Ekonomik düzeyi çok iyi bir ailenin çocuğu da olsa temiz gelmiyor. Bunu şu şekilde kıyaslayabiliyorum. Normal gelişim gösteren bir çocuğu varsa diğer çocuğun kılık kıyafeti yetersiz olabiliyor. Buraya çok sık kirli ve pis çocuk gelebiliyor. Burada çok çaba harcıyoruz onu temiz göndermeleri için.

Ö18: Herhangi birine şikâyet etme ya da başka bir çözüm olmuyor. Maalesef temizlik konusunda burada bir şey yapamıyoruz. Bizlerin zaten vakti yok. Belki kıyafet yardımı ya da temiz kıyafetler temin edersiniz ama bir hafta sizi kurtarır. İkinci hafta çocuk yine aynı şekilde gelir zaten.

Ö19: Pis geliyordur çocuk ya da 2 haftadır kıyafetini değiştirmeden çocuklar geliyor. Hani bu maddi imkânlarla bağlı değil. Maddi imkânlarla alakalı değil. Çocuk onlara temiz görünüyor demek ki, bilmiyorum. Aileleri sert bir dil ile uyarıyoruz ama onları yönlendirme ve bilinçlendirme konusunda yumuşak ve tatlı bir dil ile konuşmalarımız oluyor.

Yedinci sırada %30 ile tırnak bakımının yapılmaması problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö13: Genelde tırnakları uzun oluyor. Aileler bununla ilgilenmiyor. Ben kesiyorum çocukların tırnaklarını.

Sekizinci sırada %30 ile ağız ve burun akmasına karşı tedbir alınmaması problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö15: Düzenli olarak, peçetesini falan getirmeli yanında. Bunu bir sorun olarak kabullenmeli ve bunun çözümü de var, peçete. Bunu biz de karşılayabiliriz. Ama bunu veli yaptığı zaman sorumluluk almış oluyor. Bu onun için de bir eğitim. Dolayısıyla her türlü materyalini söylediğimiz zaman getirmeli. Ağız kokusu için bir sakızdır, spreydir, almaları gerekiyor bence. Söylediklerimizi yapsalar yeterli.

Ö18: Ders süresi boyunca ağız suyu akanları temizlemeye çalışıyorum. Bazen aile ile iletişime geçmeye çalışıyoruz. Fakat aile ne kadar hani temizlemeyen aileler de iletişime geçmeye çalışsak da çok fazla dönüt vermiyorlar bize.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin kişisel bakımları ve becerileri ile ilgili en çok karşılaştıkları problem; genel temizlik kurallarına uyulmaması problemidir. Çocuklara düzenli banyo yaptırılmaması, hatta çocukların kötü kokması, öğretmenler için bir problem oluşturmaktadır. Öğretmenler, veliyi olabildiğince rencide etmeden uyarmaya çalışmaktadırlar.

Çocukların tuvalet alışkanlığının olmaması veya tuvalet temizliğini bilmiyor olmaları da öğretmenler için büyük bir problem teşkil etmektedir. Öğretmenler bu konuda velilerin kolaylarına geldiği şekilde davrandıklarından şikayet etmektedirler. Bu problem, dersin ortasında bile ortaya çıkmakta ve öğretmenler çok zor durumda kalmaktadırlar.

Bunlara ek olarak, öğrencilerin diş fırçalama ve el yıkama alışkanlıklarının olmaması, saçlarının günlük taranmaması, kıyafetlerinin temiz olmaması ve tırnaklarının düzenli bir şekilde kesilmemesi, öğretmenler tarafından problem olarak ortaya konmaktadır. Bu problemlere okulda sınırlı ve geçici çözümler getirmek yeterli değildir, velilerin sorumluluklarını yerine getirmesi beklenmektedir.

4.2. 2. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.2’de Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin eğitimi ile ilgili karşılaştıkları problemlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.2. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Öğrencilerin Eğitimi ile İlgili Karşılaştıkları Problemler

Sıra	Problemler	f	%	Öğretmenler
1	Ailenin eğitime katılmaması, eğitimi desteklememesi	18	90	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20
2	Ailenin çocuğun engelini kabullenmemesi ve beklentilerinin fazla olması	16	80	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20
3	Ailenin çocuğun engelinin farkında olmaması, ilgisiz olması veya önemsememesi	8	40	Ö1, Ö2, Ö6, Ö7, Ö10, Ö14, Ö16, Ö18
4	Özel eğitim konusunda ailenin bilinçsiz olması	5	25	Ö3, Ö6, Ö8, Ö10, Ö15
5	Ailenin her şeyi öğretmenden beklemesi	3	15	Ö1, Ö5, Ö8
6	Ders saatlerinin yetersiz olması	2	10	Ö2, Ö8

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin eğitimi ile ilgili karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri analiz edildiğinde; ailelerin eğitime katılmaması ve eğitimi desteklememesi %90 ile ilk sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bu konuda belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö1: Ailenin nasıl bir eğitim vermesi gerektiğiyle ilgili bir eğitim veriyorum. Özellikle bunu da kendi sınıfta yapıyorum. Ailenin eğitime katılması ve takip etmesi çok önemli ama bazı ailelerimizde bunu göremiyorum maalesef. Aile bundan kendini soyutluyor.

Ö3: Sadece bizimle olmuyor. 40 dakikalık bir süreçte çocuğa eğitim veriyoruz ama bunun 40 dakika ile sınırlanmaması gerekiyor. Ailenin de bu tarz şeyleri, neler çalıştığımızı bilip, görüp hatta neler yapıyoruz bunu bilip aynı şekilde bunu evde tekrar ettirmesi gerekiyor.

Ö7: Defter, kitap getirmedikleri için ya da materyallerini sürekli evde unuttukları için, ödev yapmadıkları için sorun oluyor. Evde aile desteği yok. Bizim verdiklerimiz tekrar edilse ilerleme olacak ama veli ilgisiz kalıyor.

Ö8: Şu anda burada verdiğimiz eğitim ancak burada size bir rehberlik niteliğinde. Burada yapılan çalışmayla size bir mucize yaratamayız. Ama ne yapabiliriz? Bizim burada yaptığımız çalışmalarını siz de evde sürdürürseniz o zaman bir ilerleme sağlayabiliriz.

Ö20: Ailelerin verilen görevleri yapmamaları. Mesela, bir şeyi pekiştirmek için mutlaka eve ödev veriyorum. Ama çok üstünde durmuyorlar. “Yapamadık, ilgilenemedik, hastaydı.” Benim eğitim sürecimin süresini uzatıyor. Çift taraflı algıyla ve destekle yapsak daha hızlı ilerleyecek bir çocuk, bir ayda ilerleyecekse 2 veya 2,5 aya kadar gecikiyor.

İkinci sırada %80 ile ailenin çocuğun engelini kabullenmemesi ve beklentilerinin fazla olması problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö10: Çocuğunu özel eğitime getirip benim çocuğum özel eğitim aldıktan sonra muhteşem olacak beklentisi oluyor çoğu velide. Öğretmenlerin elinde sihirli bir değnek yok. Ciddi anlamda özel eğitimden çok fazla bir beklenti içindeler. Bazıları da biliyor ki burada sadece bir destek. Ben de destek olarak daha iyi yapabilirim şu anki durumundan. Ama her veli böyle gelmiyor maalesef.

Ö12: Velim öncelikle öğrencinin tanısını kabullenmemiş olarak geliyor. Bundan dolayı bir kabullenme sorunu yaşıyorum. Söylediğimiz şeyler onlara çok soyut geliyor. Çocuk hemen iyileşecekmiş gibi geliyor. Elimizde bir sihirli değnek varmış gibi hissediyorlar. Öncelikle ilk 1 ay da bunları aşmak için uğraşıyoruz.

Ö16: Velilerin hiçbirisi istediğimiz randımanı yakalayamıyor. Eğitimi en çok sekteye uğratan şey velilerin kendi davranışları. Velinin de davranışlarını kategorize edersek çocuğunu kabullenememesi, kabullenemeyişinden çıkan problem davranışlar.

Üçüncü sırada %40 ile ailenin çocuğun engelinin farkında olmaması, ilgisiz olması veya engelini önemsememesi problemleri gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö7: Dediğim gibi bazı veliler var ki yıllarca uğramıyor. Böyle velilerle de karşılaştım. 3 yıldır buradayım. 3 yıldır görmediğim velim var.

Ö16: . Karşıdan aldığımız dönüt yetersiz tabi. Veli kendini kapattıysa kapatmıştır, ulaşamazsınız. Kendi kurumum adına konuşuyorum. Biz bunu yüzde 80 oranında yapmaya çalışıyoruz. Aldığımız doneler yüzde 40. Neredeyse yarı yarıya. Mesela eğitime katılmıyor. Bu çok önemli bir şey. Eğitime katılmayan bir kişiyi eğitime dahil edemezsiniz. Burada yaptığımız şeyi istediğiniz kadar anlatın bu sadece sizin bildiğiniz bir bilgi. Karşı taraf buna sahip değil ise bunu anlayamıyor. O işbirliğini aile sağlayamıyor. Mutlaka karşı taraftan bekliyoruz bize dönüt vermesini. Ama vermediği zaman tamamen karşılıksız kalan bir iletişime dönüşüyor.

Ö18: En çok velilerimizin ilgisizliği, bu en başta karşılaştığımız problemlerdendir.

Dördüncü sırada %25 ile özel eğitim konusunda ailenin bilinçsiz olması problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö6: Anne baba eğitimi de burada çok önemli. Onların bilinçlendirilmesi bize çok katkı sağlıyor. Özellikle çocuğun farkındalığı ve kabullenilmesi.

Beşinci sırada %15 ile ailenin her şeyi öğretmenden beklemesi problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö5: Ailelerin bizden beklentileri çok fazla oluyor. Mesela, siz çalışın ben evde çalışmam. Ben yapamam, ben yapamıyorum. Haftada 40 dakikada her şeyi bizim yapmamızı bekliyorlar.

Ö8: . Her şeyi buradan bekleyebiliyorlar. Yani burada 2 saatlik bir şey ile ayrılıyor. “Benim çocuk niye ilerlemiyor?” diye geri dönüşler olabiliyor. Sihirli bir değnek yok bizde.

Altıncı sırada %10 sırada ders saatlerinin yetersiz olması problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö8: Eğitim alanında verilen ders saatleri yetersiz. O nedenle yaptığımız çalışmanın evde de devam ettirilmesi gerekiyor. Haftada 2 saat, bir de grup dersi olsa 3 saat olmuş oluyor. Bu da çok az. Bütün öğrenciler için herhangi bir grup ayırmaksızın bence verilen eğitim yetersiz. Bunun daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum ben.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin eğitimi ile ilgili en çok karşılaştıkları problem, ailenin eğitime katılmaması, eğitim faaliyetlerinde öğretmene destek olmaması gelmektedir. Gerçekten de öğretmenin eğitimde en çok destek beklediği, ailedir. Okulda verilen eğitimin evde devam ettirilmesi, pekiştirilmesi; bunun için de velilerin dersleri takip etmesi ve ödevleri yaptırması gerekmektedir.

Velilerin, çocuğun engelini kabullenmemesi ve çocuklarından beklentilerinin fazla olması da öğretmenler için problem teşkil etmektedir. Bu kabullenmeme ve yüksek beklentilerin sonucu velinin memnuniyetsizliği de öğretmenleri sıkıntıya sokmaktadır.

Velilerin ilgisizliği ve bilinçsizliği de öğretmenlerin verdiği eğitimi etkilemektedir. Buna ek olarak, okulda geçen sınırlı sürede, her şeyi öğretmenden beklemeleri öğretmenlerin problemlerindedir.

4.3. 3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.3'te Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırılmaları ile ilgili karşılaştıkları problemlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.3. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Öğrencilerin Toplumsal Yaşama Kazandırılmaları ile İlgili Karşılaştıkları Problemler

Sıra	Problemler	f	%	Öğretmenler
1	Çocuğun içine kapanık olması	14	70	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19
2	Çocuğun sosyal hayattan soyutlanmış olması	9	45	Ö1, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö16, Ö17, Ö19
3	Aileye olan toplum baskısı ve çocuğun ve ailenin dışlanması	5	25	Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö17
4	Çocuğun hoş görülmemeye şekilde dikkat çekmeye çalışması	2	10	Ö5, Ö10

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırılmaları ile ilgili karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri analiz edildiğinde; çocuğun içine kapanık olması %70 ile ilk sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bu konuda belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö10: İçine kapanık ve az konuşan çocuklar var. Dışlanmış gibi hissediyorlar kendini.

Ö19: Genellikle bizim çocuklarda iletişim başlatma sorunu var. Başlatırsa sürdürme sorunu var. Sürdürürse bitirme sorunu var. Hani bunları tek tek aşama halinde kaydediyoruz.

İkinci sırada %45 ile çocuğun sosyal hayattan soyutlanmış olması problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö10: Çocuk buraya geldiğinde kendini kapatıyor. Engel durumuna göre değişiyor. Otizmlili çocuğun öğrenme güçlüğü ile öğrenme güçlüğü çeken bir öğrenci arasında dağlar kadar fark var. Disleksi hastası bir öğrencim var mesela kendinin farklı olduğunu biliyor ve bundan dolayı kendini diğer öğrencilerden çekmeye başlıyor.

Çünkü farklı olduğunu biliyor, ben normal değilim demeye başlıyor. Bunun içinde kendini soyutluyor.

Ö16: Ama okuma oranı yüksek, ekonomik durumu daha iyi olan aileler de biraz prestijle ilişkilendiriyor bunu. Çocuğunu kendi sosyal ortamına sokmuyor. Bildiği mahallesindeki ortamına sokmuyor. Akrabalarıyla tanıştırmıyor. Benim bir öğrencim var, anneanesiyle bir araya getirilmiyor. Anneanne sorduğunda “Nesi var bu çocuğun?” diye, “İngilizceye çok yatkın olduğu için böyle konuşuyor.” diyorlar. Düşünsenize anneanne bilmiyor çocuğun durumunu.

Üçüncü sırada %25 ile aileye olan toplum baskısı ve çocuğun ve ailenin dışlanması problemleri gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö7: Sosyalleşemiyorlar. Çünkü okullarda böyle bir bilinç yok. Okullar bu tür öğrencilere nasıl davranılmasıyla ilgili bilinçlendirilmediği için çocukla dalga geçilip eziliyorlar. Sorunun kaynağı diğer okulda bence.

Ö8: genelde bedensel engelli çocuklarda dışarda insanlar ilk başta yadırgayarak baksa da onun bedensel engelli olduğunu biliyorlar. Bizler otizmli çocuklarda çok sosyalleşme sıkıntısını yaşıyoruz. Otizmli çocuğun genel de görüntüsü normal sağlıklı bir insandan farklı değil. Ama davranış olarak sorunlu davranışları olduğunda etraftaki insanlar çocukları dışlayabiliyorlar. Sosyalleşmeyle ilgili çalışmalar yapılıyor ama yetersiz.

Ö17: Buradaki ilk temel şey önyargı. Önyargılı bir toplumuz ve akranlarını da bu şekilde yetiştiriyoruz. Artık işitme engelli tanıma ortadan kalkıyor. Doğal yollarla işiten bireyler bizleriz. Yardımcı yollarla işiten birey onlar. Artık bu bir engel değil, o da bizim gibi işitebiliyor. Hala toplumda sağır ve dilsiz kavramı var. Böyle bir şey olmamasına rağmen hala bu kavram devam ediyor. Hala dışardaki akranları, çocukla önyargılı değiller ama ailelerinin yargılarını ve tutumlarını onlarda aktarıyorlar. Bekli burada çocuklara anlatılması ya da kamu spotları hazırlanabilir. Çünkü bu çocuklar başarabiliyorlar. Onların da kabul görmeleri gerekiyor. Önyargularımızdan kurtulmamız gerekiyor. (...) Şu anda yok ama ilk

başlarda çocuklarının engelli olduklarını öğrendikleri andan itibaren kendi yaşantılarını da sınırlandırıyorlardı. Bunun bilinmesi, duyulması, toplum tarafından nasıl bakılacağıyla ilgili kaygıları devam ediyor. Ama çocuk gelişme gösterdikten sonra artık bunu da üzerlerinden atıyorlar. Ama bu süreç arasında aileler de bu kaygıyı taşıyorlar.

Dördüncü sırada %10 ile çocuğun hoş görülme şeklinde dikkat çekmeye çalışması problemi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö10: . İlgi çekmek için saldırgan olan öğrencilerim de var. O tarz durumlarda görmezden geliyorum.

Ö19: Çocuklarda çok takıntı olduğu için el tutuşmak istemiyor. Isırma huyu oluyor, tırnaklama huyu oluyor. Bunlar sosyal ortam dışında zaten sönüyor. Sık sık sosyal ortama maruz kalması gerekiyor çocuğun. Kısıtlı bir şekilde maruz kalacak çocuk. Çünkü tükürme davranışı da sosyal ortamda sönmeli. Tırnaklama davranışı da bu tarz ortamda. Hani bağırma, öfke nöbeti olabilir. Bunlar bir şekilde sosyal ortamda aile desteği ile sönecek davranışlar.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırılmaları ile ilgili karşılaştıkları problemlere bakıldığında, bütün problemlerin birbirleriyle ilgili olduğu ve birbirine sebep teşkil ettiği görülür. Çocuğun içine kapanık olması, ailenin çocuğu sosyal yaşamdan uzak tutması, toplumun çocuğu ve aileyi dışlaması ve çocuğun toplumdaki hoş görülme dikkat çekme davranışları birbirini tetikleyen problemlerdir.

4.4. 4. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.4'te Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin kişisel bakımları ve becerileri ile ilgili beklentilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.4. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Velilerden Öğrencilerin Kişisel Bakımları ve Becerileri ile İlgili Beklentileri

Sıra	Beklentiler	f	%	Öğretmenler
1	Çocuğun öz bakımının yapılması	10	40	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö12, Ö13, Ö14, Ö17, Ö18
2	Çocuğa temiz kıyafetler giydirilmesi	7	35	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö18
3	Ağız ve diş bakımının yapılması	6	30	Ö1, Ö2, Ö8, Ö12, Ö14, Ö15
4	Sağlıklı beslemeleri ve okula aç göndermemeleri	6	30	Ö5, Ö10, Ö13, Ö14, Ö19, Ö20
5	Zamanında banyo yaptırılması	5	25	Ö2, Ö5, Ö9, Ö14, Ö15
6	Tuvalet sağlanması, temizliğinin verilmesi eğitiminin	4	20	Ö1, Ö5, Ö11, Ö19
7	Yanında bulundurulması ve burun temizliğinin sağlanması mendil ve burun	3	15	Ö1, Ö15, Ö18
8	Tırnak bakımının yapılması	3	15	Ö5, Ö15, Ö17

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin kişisel bakımları ve becerileri ile ilgili beklentilerine ilişkin görüşleri analiz edildiğinde; çocukların öz bakımının yapılması beklentisi %40 ile ilk sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bu konuda belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö3: Çocuk sizin çocuğunuz. İstediginizde onu siz şekillendireceksiniz. Öz bakımda özellikle aile. Aile onunla bizim dışımızda da ilgilenmeli. Sadece buradaki ile yetinmemeli.

Ö7: Eğer kişisel bakım otizmden kaynaklı takıntı boyutunda ise öğretmenle işbirliği yapıp öğretmenin söyledikleri doğrultusunda hareket etmeleri en doğrusu. Ailelerin bilgisini azımsamıyorum. Birçok aile en az bizim kadar bilgi sahibi. En azından çocuğuyla ilgili. Tamam biz farklı çocuklar görüyoruz, farklı otizm vakalarıyla bir

arada olduğumuz için hangisine neyin uygulanması gerektiğini ön görebiliyoruz. Veliler sadece kendi çocuklarıyla ilgili hangi durumda hangi davranışı gösterir, biliyorlar. Şimdi iki tarafın bilgisi bir araya geldiğinde şunu uygulayabilir bunu uygulayabilir şeklinde çıkıyor ortaya. Ne kadar çocuğu tanısa da, öğretmenle işbirliği içinde olması bence daha mantıklı.

Ö10: Temiz bir şekilde göndermesini isterim. Sonuçta o sizin çocuğunuz ve sizin yansımanızdır. Sizleri temsil ediyor. Bu konuda dikkat etmelerini istiyorum. Paraları olmayabilir ama en azından temiz olmaları gerekiyor.

İkinci sırada %35 ile temiz kıyafetler giydirilmesi beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö11: Veliler çocuğunu bir okula gönderdiğinin farkında olmalı. Bir topluluğun içerisine gönderdiğinin farkında olmalı. Arkadaşlarının olduğunun farkında olmalı. Gelirken çocuğunun üstünü kontrol ederek göndermeli. Karşılaşırsam da bireysel evine gidersem de telefonla bu konuları çok yumuşak bir dil ile anlatırım. Geriye dönütler de aldım ve hiçbir veliden de olumsuz bir şey duymadım. “Bak şu konuda çocuğunuzun şu tür kıyafeti şöyle idi. Veya ayakkabısı, terlikli çorabı yoktu, kışın. Böyle göndermeyin. Yoksa da samimiyetinizle söyleyin alalım.” diyorum. Oluyordur da belki fark etmiyordur. Çocuk öyle terlikle, çorapla çıkıp geliyordur.

Ö18: Epilepsisi çok fazla olan çocuklarımız var. Ve epilepside temizlik ve kişisel bakım çok daha önemli. Zaten birçoğu da yürüyemediği için en azından çocukların üstlerinin her gün değiştirilmesi, ağız sularının akıyorsa bir ıslak mendil veya daha fazla peçete konularak biz yukarıda derste iken böyle bir sorunla karşılaşıldığında temizlemek adına yardımcı olmalarını bekliyoruz. Bir çoğundan da bu yardımı alıyoruz.

Üçüncü sırada %30 ile ağız ve diş temizliği ile ilgili beklentiler gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö8: Aslında öz bakım çok basit bir şey. Biz burada öz bakım çalışmasını yapıyoruz ama burada kalıyor. Diş fırçalamayı gösteriyoruz, ondan sonra diş fırçası çantasının içine konuyor çocuğun. Ertesi gün aynı yerde, hiç değişmemiş. Evde de bu çalışmalarını yapmalarını bekliyoruz. Ailelerin çocuklara model olması önemli

burada. Kendileri önce gösterecekler ki çocuklar da görecek ve o da çocuğun bunu öğrenmesine katkıda bulunacak.

Dördüncü sırada %30 ile sağlıklı besleme ve okula aç göndermemeleri ile ilgili beklentiler gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö5: Akşam 5-6 derslerinde, okuldan çıkıp gelen çocuklarımızda aç olma durumu oluyor. Acıktığını söylüyor ve ders yapmıyor. Sürekli olarak yemek, yemek, yemek. Zaten otizmlili bir çocuk. Örnek veriyorum. Sürekli bunu takıntı haline getirip yemek istiyor ve ben ders yapamıyorum. Benim motivasyonumu etkiliyor. Ayriyeten defterine de yazıyorum. Lütfen atıştırma en azından bir şeyler koyun. Çünkü sürekli yemek istediğini söylüyor. Bunu yazmama rağmen karşılık görmedim mesela. Sağlıklı yiyecekler yedirmeye dikkat etsinler. İşte abur cubur falan, bunlar bazı çocukları tetikliyor, çikolatadır falan. Özellikle otizmlili çocukları çok etkiliyor.

Ö10: Bazı çocuklar buraya aç geliyor ve ağzı kokuyor. Çocuklarına bir iki lokma bir şeyler yedirip göndersinler isterim. Sonuçta burası yemekhanesi olan ve yemek yiyebileceği bir ortam değil. Aç gelmesi çocuğun öğrenme düzeyini de düşürücü bir durum. Olabildiğince birkaç bir şey yedirmesini beklerim.

Ö20: Gıda konusunda çok abur cubur yediriyorlar. Bazılarında mesela otizmlili çocukta çok tatlı ve abur cubur yedirmek sıkıntı yaratıyor. Bu konuda konuşuyoruz ama veli o andaki dileğini yerine getirmek için, işine geldiği için “Tamam, yapmayacağım.” deyip evinde devam edebiliyor. Ama ev kısmını çok fazla müdahale edemiyoruz biz. Aslında onlara dikkat edilse aslında hem çocuğun sağlığı hem de bizim eğitimimizi kolaylaştırması açısından, dikkat etmelerini isterdim.

Beşinci sırada %25 ile zamanında banyo yaptırılması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö2: Mevsimine göre banyolarını yaptırmaları, çocukları önemsemeleri, temizliklerini yaptırmaları gerekir.

Altıncı sırada %20 ile tuvalet temizliğinin sağlanması, eğitiminin verilmesi ile ilgili beklentiler gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö1: Çocuğun altı kirli bir şekilde buraya gönderdiğin zaman ne öğretmen iyi bir performans sergileyebilir ne de o çocuk rahat edebilir. 40 dakikanın en az 10 dakikası çocuğu sınıfa alıştırmaya, uyum sağlamasıyla geçiyor. Geriye kalan 30 dakikada siz bir şeyler yapmaya çalışıyorsunuz. “Çocuk pis kokuyor, motive olamıyorum.” diyen öğretmen de var. Özellikle uyarıp diyoruz ki, “Lütfen çocuğunuzu bu şekilde göndermeyin.”

Yedinci sırada %15 ile yanında mendil bulundurulması ve burun temizliğinin sağlanması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö15: Peçete, yedek kıyafet getirmesini istiyoruz. Genel de veliden talep etmek zorundayız. Özel kurum, böyle bir alternatifimiz yok.

Sekizinci sırada %15 ile tırnak bakımının yapılması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö5: Tırnaklarını kessin, temiz görünsün. Özellikle ergenlik dönemindeki çocuklarda buna çok dikkat edilmesi gerekiyor.

Ö15: Tırnakta ise sıkıntı olmadı. Bazen unutuyorlar ama kesin dediğimizde kesiyorlar.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin kişisel bakım ve becerileri ile ilgili en önemli beklentisi, çocukların öz bakımının yapılması, okula temiz gönderilmeleridir. Bu konuda çocuklarına özel davranışlar geliştirmeleri gerekiyorsa da, velilerin öğretmenle birlikte hareket etmesi çözümü kolaylaştıracaktır. Bunun yanında kıyafetlerin de temiz olması gerekmektedir. Velilerin çocuklarına diş fırçalama alışkanlığını, tuvalet alışkanlığını kazandırmaları ve tırnak bakımını düzenli yapmaları da öğretmenlerin beklentilerindedir. Velilerin çocukların beslenmesine dikkat etmeleri, sağlıklı ve düzenli bir beslenme sağlamaları da gerekmektedir.

4.5. 5. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.5’te Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin eğitimi ile beklentilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.5. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Velilerden Öğrencilerin Eğitimi ile Beklentileri

Sıra	Beklentiler	f	%	Öğretmenler
1	Ailenin eğitime katılması, ders tekrarı, ödev takibi yapması	19	95	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20
2	Ailenin çocuğun engelinin kabullenmesi ve beklentilerinin gerçeğe uygun olması	7	35	Ö1, Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17
3	Ailenin eğitimde öğretmenle paralel gitmesi	6	30	Ö1, Ö4, Ö8, Ö12, Ö19, Ö20
4	Ailenin öğretmenle iletişim halinde olması	5	25	Ö3, Ö6, Ö7, Ö10, Ö20
5	Ailenin özel eğitim konusunda kurs, seminer gibi eğitici destekler alması	3	15	Ö15, Ö16, Ö17

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerde öğrencilerin eğitimi ile ilgili beklentilere ilişkin görüşleri analiz edildiğinde; ailelerin eğitime katılması, ders tekrarı yaptırması, ödevleri takip etmesi %95 ile ilk sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bu konuda belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö1: İlerleme sağlayabilmemiz için gerçekten ailenin evde tekrar yapması bizim için çok önemli. Verdiğimiz bilginin burada kalmaması gerekiyor. Burada yapılan birçok şeyde ailenin desteği çok önemli. Bizim verdiğimiz bilgilerle çocuk bir anda dolmaz. Onları toplamda 2 saat görüyoruz. Çocuğunu iyi takip etmeli.

Ö3: Öğretmeniyle ara sıra da olsa çocukları hakkında bilgi alsınlar. Evde neler yapabilecekleri konusunda bilgi istesinler. Çocukların velilileri çok ilgisizler. Çocuğu aldığımızda anlayabiliyorum bunu.

Ö5: *Yaptığımız derslerin tekrarı, günü gününe tekrarı. Sadece bir kere yapıp bırakmak değil, sürekli olarak defterden yapılanların tekrarlarını yapmaları. Çünkü dersi yapıyoruz 40 dakika, ben çocuğa farklı bir kavram verirken önceden öğrendiği bir kavramı unutabiliyor. O defterin sürekli olarak tekrar edilmesi ve bunun genellenebilmesi için sadece defterde değil ezbere gitmesin diye günlük yaşamda hani hayatın içerisinde bunların sürekli olarak yapılması.*

Ö7: *Çocuğun ödev yapma alışkanlığını kazanması için sadece yönlendirilmeli. Anne onun yerine ders çalışmamalı, anne onun yerine ödev yapmamalı. Yani biraz bilinçli olarak çocuklarıyla ilgilensinler istiyorum.*

Ö8: *Genel anlamda söyleyecek olursak, velilerin ilk başta burada yapılan çalışmaların bir mucize getirmeyeceğini, daha gerçekçi bakabilmelerini bekleriz. Bunun için bizim de desteğimizin olması lazım. İlgiler, verilen ödevlerin tekrar edilmesi. Bizim buradaki çocuklara verilen ödevlerin yapılması ve bol tekrar gerekiyor. Çünkü zihinsel olarak o bilgilerin yerleşmesi için ve o davranışın kalıcı hale gelmesi için bol tekrar yapmaları gerekiyor özel eğitimde. Bir E harfini aylarca çalıştığımız oluyor. Ama evden destek gelmiş olsa belki o süreç daha da kısalmış olacak. Çocukların takibi. Okulda nasıl geçti zamanı ve bunun gibi hem bizim hem de velilerin de çocuklarını takip etmesini bekleriz.*

İkinci sırada %35 ile ailenin çocuğun engelini kabullenmesi ve beklentilerinin gerçeğe uygun olarak yüksek olmaması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö4: *Önce çocuğunu tanımalı. Çocuğunun engelini bir an önce benimsemeli ve bununla ilgili destekte almalı, eğer aşamıyorsa. Uzmanları iyi dinlemeli.*

Ö9: *Çocuklarının durumlarını öncelikle kabullenmelerini. Bu çocukların bir kapasitelerinin olduğunu, o kapasitelerinde eğitim alabileceklerini, sınırlarını zorlayamayacağımızı kabul etmeleri gerekir. Bunlar çok anlatılıyor ama bazı velilerimizin beklentileri çok yüksek oluyor. Eğitimle ve onlara bunu anlata anlata artık kabulleniyorlar.*

Üçüncü sırada %30 ile ailenin eğitimde öğretmenle paralel gitmesi beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö19: En başta ailenin davranış ve tutumları çok önemli. Özellikle biz burada 45 dakikalık seanslar şeklinde aldığımız için aile ve diğer gittiği okul bizim için önemli faktör. O yüzden ailenin bizimle birlikte paralel bir şekilde ilerlemesi lazım.

Ö20: Sürekli destek istiyoruz. Bizim haftada verdiğimiz 3 saatle bu çocukların ilerleyemeyeceğini kabullenip evde desteklenmelerini kabullenmelerini istiyorum. Onu da ne derece ikna edebilirsek. Sadece tekrar, zaten onlara bir eğitim olmadığı için nerede, neyi yapacaklarını bilmiyorlar. Bize danışarak öğrettiklerinde ve bizim söylediklerimizi dinlediklerinde zaten sorun çözülüyor. Ben çocuğa tek rengi verin derken, o çocuğa 3 rengi verirse çocuk tamamen bozuluyor.

Dördüncü sırada %25 ile ailenin öğretmenle iletişim halinde olması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö10: Her şey elimizde değil. Çünkü bir yere kadar yardımcı oluyoruz. Bazen gelen veliler geliyor, bazen de gelmiyorlar. Elimizden geldiğince çocuklar için işbirliği içerisinde olmaya çalışıyoruz.

Ö6: Etkin bir iletişim kurmayı ben velilerimden bekliyorum. Çünkü veli ile iletişim ne kadar sağlıklı olursa inanın o kadar çok sağlıklı bir eğitim ilerliyor. İletişim yoksa veli farkında da olsa öğretmen çok da iyi olsa o çocuğa yansımıyor. Veliden ilk beklentimiz iletişim. İletişim o kadar önemli ki, ben veliyle konuşmadığım zaman çocuğa indim. Çocukla etkinlik yaptım. Çok güzel geçti. Hatta başarılı geçti ve çok güzel veriler de aldım. Belki çok iyi ilerleyeceğim çocukla ama anne ve babasıyla iletişim kuramadığım için o eğitim bu okulun sadece sınıfında kalacak.

Beşinci sırada %15 ile ailenin özel eğitim konusunda kurs, seminer gibi eğitici destekler alması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö15: Seminerlere gidip bilgilenmelerini isterim.

Ö16: Mutlaka anne ve babalara bizim kendi eğitimimiz dışında profesyonel destek sunulmasını istiyoruz. Bunu bir pedagoğa halledebilirler ya da çocuk pedagoğuyla halledebilirler ya da bir aile danışmanına gidebilirler.

Ö17: Aileler bu tanıyı doktor ya da hastane de alıyorlar. Aldıktan sonra herhangi bir destek bulamıyorlar. İlk bununla karşılaştıkları anda bir yıkıma uğruyorlar. Ailelerin orada bir psikolojik destek alması gerekiyor. Ya da bununla ilgili sosyal hizmet alanı oluşturabilir. Bunu yaşayan ya da karşılaşan aileyi düşünün. Yeni doğmuş ve yeni doğan tarama testine girmiş ve “İşitme testinden kaldık.” diyorlar. Başka hayaller kurarken hayallerinizi yıkıyorlar. Bu insanların psikolojisi çok da sağlıklı gelişmiyor. Çocuğa etkili yaklaşımda ya da çocuğa etkili eğitimde bulunamıyor. Daha psikolojik olarak güçlü ve kuvvetli olurlarsa çocuklarına daha etkili bir yaklaşım sergileyip, çocuklarına üst seviyede faydalı olabilirler.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin eğitimi ile ilgili en önemli beklentisi velilerin eğitimde destek olmalarıdır. Özel gereksinimli çocukların eğitiminde istenen düzeyde gelişmeyi sağlamak, okul ve aile arasındaki işbirliğinin etkili bir şekilde sağlanması ile mümkündür. Bu, velilerin okulda görülen geçmiş dersleri tekrar ettirmesi, hatta günlük hayatın uygun olan her anında öğrenilenlerin uygulamalarını yaptırması ve yeni verilen ödevleri aksatmadan takip etmesi ile sağlanmalıdır.

Ayrıca velinin çocuğun engelini kabullenmesi ve olabileceğin üstünde kazanımlar beklememesi gerekmektedir. Bunun sağlanamadığı durumlarda, veli-öğrenci-öğretmen açısından hoş olmayan, her üç taraf için de istenilmeyen ve motivasyon bozucu durumların ortaya çıkması muhtemeldir.

Velilerden bu beklentilerin gerçeğe dönüşmesi de, veli-öğretmen iletişimi ve işbirliğine bağlıdır. Ayrıca velinin özel eğitim alanında eğitici destekler alması sorunların çözümü ve beklentilerin gerçekleşmesi için önemlidir.

4.6. 6. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.6’da Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırılmaları ile ilgili beklentilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.6. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Velilerden Öğrencilerin Toplumsal Yaşama Kazandırılmaları ile İlgili Beklentileri

Sıra	Beklentiler	f	%	Öğretmenler
1	Çocuğun eve kapatılmaması	13	65	Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20
2	Çocuğun park, tiyatro, market gibi sosyal ortamlara sokulması	9	45	Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19
3	Çocuğun komşu, akraba ziyaretlerine götürülmesi	9	45	Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19
4	Çocuğun ailesiyle ve akranlarıyla oyun oynamasının sağlanması	9	45	Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö17, Ö19
5	Çocuğun engelinin kabullenilerek sosyal hayatta var olmasının sağlanması	7	35	Ö5, Ö6, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö19
6	Gereğinden fazla korumacı olunmaması	6	30	Ö1, Ö4, Ö8, Ö10, Ö13, Ö19
7	Çocuğun etrafındaki insanlarla konuşması için fırsat yaratılması	4	20	Ö8, Ö10, Ö15, Ö17
8	Çocuğun kurslara (resim, müzik, spor,...) gönderilmesi	2	10	Ö5, Ö9

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırılmaları ile ilgili beklentilerine ilişkin görüşleri analiz edildiğinde; çocuğun eve kapatılmaması %65 ile ilk sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bu konuda belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö3: Her zaman akranlarının olduğu yerlerde olmasını sağlarlar. Sosyalleşmeleri için etkinlikler düzenleyip arkadaşlarıyla konuşmalarını sağlamalarını istiyoruz. Eve kapatmak yerine arkadaşlarıyla iletişim kurmasını sağlamaları.

Ö5: *Bol bol etkinliklere yönlendirsinler. Bilinçli olmayan ailelerimize dediğim gibi dört duvar arasına çocuğu koyuyor, daha kendisi kabullenmediği için diyor ki “Benim çocuğumda bir farklılık var. Ben bunu dışarıya çıkaramam.” Çünkü problem davranışlar gösterecek dışarıya çıkarsa, insanlara alışsa, onu da farklı görmemeye başlayacak. Toplum olarak da biraz bilinçlenmeye başladık aslında.*

Ö8: *Ders dışında evlere kapanmasınlar. Dışarıya çıksınlar ama yolda yürürken bile o anı değerlendirsinler. Etrafta neler var. Çocukların farkındalığını arttırmak için.*

Ö16: *Çocuklarını saklamasınlar. Herhangi bir çocuktan farkı yok. Bazı aileler “Benim çocuğuma farklı davranılıyor.” diyorlar. Önce sen yaptığın için öyle yapıyorlar. Sen çocuğunu engelli gördüğün için bir başkası engelli olarak görüyor. Sen çocuğunu normal görmeye başladığın anda herkes normal görür.*

İkinci sırada %45 ile çocuğun park, tiyatro, market gibi sosyal ortamlara sokulması; komşu, akraba ziyaretlerine götürülmesi ve ailesiyle ve akranlarıyla oyun oynamasının sağlanması beklentileri gelmektedir. Bu konularda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö8: *İş yerlerine girip orada çalışan kişiyle diyaloga girsinler. Aileler esnaf ile iletişime girsinler. Veliler de sadece bizden beklemeyip çocukları parklara ya da tiyatroya götürebilirler.*

Ö10: *Çocuklarını dünyadan o kadar çok soyutluyorlar ki, evden okula okuldan eve. Bazı çocuklar hiç tiyatroya sinemaya gitmemiş. Her şeyden önce velilerin bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çocuğun ilk öğretmeni annesidir. Ailesi ne kadar bilgili olursa o kadar çok yardımcı olur öğretmene. Ve ailenin bilinçli olması okul idaresi ve öğretmenle işbirliğini sağlaması çocuğuna daha büyük katkılar getirir.*

Ö15: *Çocuğu alıp, market market gezdirsinler. Gittikleri her yere götürmeleri gerekiyor. Köy köy gezdirip, çocuğu kahveye götürüp muhabbet ettiren velilerimiz de var. Amacımız çocuğu açmaksa, olabildiğince çok insan göstermeliyiz. Dışarda normal insanları görüp gözlemlemeleri gerekiyor. Eve kapatmasın aileler.*

Ö17: Bir etkinlik yapılacaksa ya da sosyal ortam içerisine girilecekse mutlaka gitmeden önce bilgiyi paylaşın. Bizim sorunumuz iletişim ve bu tekrar edilerek öğrenilen bir şey. Gittiğiniz zaman bu dili paylaşın, geldiğiniz zaman da paylaşın. Dil dediğimiz şey, bir parka gideceksiniz ve çocuk orada oynayacak. Gitmeden önce, “Bak seninle biz parka gideceğiz. Parkta ağaç, salıncak var.” gibi konuşma dil paylaşma oluyor. Bir sosyal yaşantı edindik ve o sosyal yaşantıyı da dil ile pekiştirdik. Bu hem eğitsel anlamda bizim için çok etkili hem de çocuk için ne yapacağını bilip orada nasıl davranacağı konusunu da paylaşabiliriz.

Ö19: Hani okul ortamında, aile ortamında, herhangi bir parkta, otobüste, sinemada bu tarz sosyal ortamlarda çocuk sosyalleşir. Market bile çocuk için sosyalleşme ortamıdır. Selam verme, günaydın deme. Zaten benim ilk amacım çocuk, merhaba desin ve günaydın desin. Bu selamlaşmalar sosyalleşmenin zaten ilk aşaması.

Üçüncü sırada %45 ile çocuğun komşu, akraba ziyaretlerine götürülmesi beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö9: Annelere de komşulara, yakınlarla gezmeye götürmelerini ve diğer çocuklarla oyun oynamalarını öneriyorum. Bu şekilde çocukların sosyalleşmesine katkı sağlayacağını düşünüyorum.

Dördüncü sırada %45 ile çocuğun ailesiyle ve akranlarıyla oyun oynamasının sağlanması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö2: Çağımız gereği çocuklar oynamadan büyüyor. Çocuklarına oyun oynamalarına yardımcı olmalarını istiyoruz. Ortamlar oluştursunlar. Oyun çocuğa çok şey karat. Oyun içerisinde onlara her şeyi verebilirsiniz.

Ö6: . Bu çocukların her an oyuna açlar. Biz onların karnını doyurup televizyon karşısına koyuyoruz. Ailelerin bu konuda bilinçlenmesi, seminerlere katılmalarını isterim. Farkına varmalarını istiyorum.

Beşinci sırada %35 ile çocuğun engelinin kabullenilerek sosyal hayatta var olmasının sağlanması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö6: Sosyalleşmeyi bir televizyon olarak algılayan da var, algılamayanda var. Bilmeden uygulamak yanıştır. Bu çocukların her an oyuna açlar. Biz onların karnını doyurup televizyon karşısına koyuyoruz. Ailelerin bu konuda bilinçlenmesini istiyorum.

Ö13: Çocuklarını kabullensinler. Onları kendi gittikleri yerlere götürsünler. Ücretsiz etkinlikler düzenleniyor. Oralara götürsünler. Çocuklarıyla ilgilensinler. Onların sevilemeye, okşanmaya ihtiyaçları var.

Ö14: Öğrenciyi kabullenmeleri gerekiyor. İlgili olsunlar. Çocukları gezdirmeliler. Çocukları eve kapatmamaları gerekiyor.

Ö19: : Kabullenme evrelerini kolay atlatmaları için bizim yapabileceğimiz şeyler var. Utanma, şok evreleri falan olduğu için velilerde ilk çocuklarının bu durumuyla karşılaştıkları için, bu durumları daha kolay atlatmaları için aynı özelliklere sahip velilerle özellikle bir araya gelsinler, sohbet etsinler. Çünkü yardımlaşma çok iyi oluyor bu velilerde. Sizin başınıza da mı geldi, siz şu doktora mı gittiniz, şu psikiyatriste mi gittiniz, biz bunu hallettik gibi.

Altıncı sırada %30 ile gereğinden fazla korumacı olunmaması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö8: Bazı velilerimiz çocuklarına çok fazla korumacı davranıyor. Çocukları biraz özgür bırakmaları gerekiyor. Öğretmenlere de birazcık güvensinler.

Ö10: Çocuklara fırsat versinler. Çoğu veli konuşmasına dahi fırsat vermiyor. “Benim çocuğum konuşmayı biliyor.” diyor ama fırsat vermiyorlar. Bir yerde ailenin de sosyalleşmesine çocuğun izin vermediğini düşünüyorum. Aile çocuğuna ne kadar çok fırsat tanırsa o kadar faydalı olacağını düşünüyorum.

Ö19: Bazı veliler çok müdahaleci. Parkta görüyorum, aman düşmesin, aman kaymasın, aman şöyle olursa kirlenir. Sürekli müdahaleci tavırlarından biraz vazgeçseler çocuk sosyalleşebilecek aslında. Ama olumlu örnek olmaları gerekiyor. Parkta mesela “Hadi birlikte oynayalım.” deyip bir süre sonra çocukların

yanından ayrılmaları gerekiyor. Burada sürekli bir müdahaleci tavır olduğu için çocuk nasıl iletişim başlatılır bunları göremiyor.

Yedinci sırada %20 ile çocuğun etrafındaki insanlarla konuşması için fırsat yaratılması beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö15: Çocuğu alıp, market market gezdirsinler. Gittikleri her yere götürmeleri gerekiyor. Köy köy gezdirip, çocuğu kahveye götürüp muhabbet ettiren velilerimiz de var. Amacımız çocuğu açmaksa, olabildiğince çok insan göstermeliyiz. Dışarda normal insanları görüp gözlemlenmeleri gerekiyor.

Sekizinci sırada %10 ile çocuğun kurslara (resim, müzik, spor,...) gönderilmesi beklentisi gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö5: Spor veya kursa yönlendirebilirler. Çocuğun ilgisi doğrultusunda müziğe karşı bir ilgisi varsa, bir enstrüman çalma veya şarkı söyleme gibi bir şeyler. Spora ilgisi varsa yine aynı şekilde, resim yapmayı seviyorsa yine aynı şekilde arkadaş çevresini arttırabilir.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, velilerden öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırılmaları ile ilgili en önemli beklentisi, öğrencileri eve kapatmamaları, sosyal hayatta var olmalarını sağlamalarıdır. Çocukların park, market, tiyatro gibi sosyal ortamlara sokulması, çeşitli kurslara gönderilmesi, komşu ve akraba ziyaretlerine götürülmesi, böylece çocukların akranlarıyla oyun ve sohbet ortamlarında bulunması, çocukların eğitiminde ve hayata hazırlanmasında çok önemli görülmektedir. Çocuk sadece okulda ve evde öğrenmemektedir. Toplum gözlemlenmek de ona çok şey katacaktır. Bu da velilerin, çocuğun engelini kabullenmeleri ile olur. Veliler çocuktaki farklılığı eve kapatma, toplumdan saklama nedeni olarak görmemelidirler. Velilerin çocuğu kabullenmesi toplumun da kabullenmesini kolaylaştıracaktır.

Veliler çocuklarını sosyal ortamlara soktuklarında, çocukları olabildiğince özgür bırakmalıdır. Aşırı korumacılık, çocuğun toplum hayatından öğreneceklerini sınırlamakta, çocuğun sosyalleşmesini geciktirmekte veya engellemektedir.

4.7. 7. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.7’de Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, karşılaştıkları problemlerin çözümünde kullandıkları yöntemlere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.7. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin, Karşılaştıkları Problemlerin Çözümünde Kullandıkları Yöntemler

Sıra	Yöntemler	f	%	Öğretmenler
1	Aileyi yönlendirme, aileye uyarı ve önerilerde bulunma	20	100	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20
2	Veli, Özel Eğitim Merkezindeki öğretmen ve örgün eğitim kurumundaki öğretmen arasında iletişim ve dayanışmayı sağlamak	8	40	Ö1, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö16, Ö19
3	Ailelerin eğitimi için, uzman kişilerle (psikolog, pedagog) görüşmeler ve seminerler düzenlemek	5	25	Ö1, Ö4, Ö6, Ö7, Ö17
4	Kitap, makale okumak, üniversitedeki hocalara danışmak	3	15	Ö6, Ö7, Ö18

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, karşılaştıkları problemlerin çözümünde kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri analiz edildiğinde; bütün öğretmenlerin aileyi yönlendirmeyi, aileye uyarı ve önerilerde bulunmayı tercih ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu konuda belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö1: Aileleri yönlendirmemiz gerekiyor. İlgili bir aile ise hemen zaten müdahale ediyor ama ilgisiz aile ile bizler direkt yönlendiriyoruz.

Ö2: Öncelikle çalışmaya veliyi aldığımız zaman örnek çalışma gösterdiğimiz zaman daha iyi oluyor. En azından birebir görüp ne yapması gerektiğini nasıl yapması gerektiğini öğreniyor ve bunu evde aynı şekilde uygulamasını bekliyoruz. Ama direkt anlatarak yaptığımız zaman tam olarak amacımıza ulaşamayabiliyoruz. Ya da başka şekilde anlayıp kendine göre yorumlayabiliyor. 5-10 dakikasını veliye uygulamalı yaptırdığımız zaman daha olumlu sonuçlar alıyoruz.

Ö3: Aileye bakıyorum çocuk ilerlemiyor. Herhangi bir sorun var. Dönüp dolaşıp aynı konudayız. Aynı alıştırmadayız. Aileyi sınıfın içerisine katıyorum. Beni gözlemesini ya da evde video çekmesini tek bir çalışma üzerinde videoya çekip bana getirmesini, videoyu beraber seyretmemizi.

Ö4: Aile ile birebir görüşüyoruz. Bir haftalık süreçte neler yapması gerektiğini detaylı olarak her teneffüste anlatıyoruz. Aile bazı durumlarda uygulayamayabiliyor. Uygulanmadığında da çocukta ilerleme çok ağır oluyor. Burada aile faktörü çok önemli.

Ö5: Mesela kışın kısa kollu ile gelen bir çocuğa kısa kollu ile gelmesin. Çocuk hasta olur gibi. Öğrenciye söylüyorum. “Neden böyle kısa kollu ile geldin. Ben uzun kollu giyiyorum. Hava soğuk, hasta olursun.” Bunu söylüyorum. Sonra ailesine de söylüyorum. Zaten burada oluyorlar. Söyledikten sonra düzeltiyorlar. Daha geçen gün karşılaştım bununla, düzeltti ve öğrenci gelip bana “Öğretmenim ben uzun kollu giydim.” dedi.

Ö7: Velilerin beklentileri doğrultusunda bazen veli ile direkt konuşabiliyorsunuz bunu. İlk başta geldiklerinde olayı kabullenemedi, tamam rapor alıyorlar ama yine de “Benim çocuğumda aslında bir şey yok. Benim çocuğum çok zeki ama bunu dışarı yansıtamıyor.” şeklinde gelen birçok veli var. Konuşmalarla, terapiye yönlendiriyoruz. Veya kendimiz çözebileceğimiz durumda ise kendimiz halletmeye çalışıyoruz. Sonrasında onun beklentisini kırıp biz çocuğa öncelikle şunları verirsek daha iyi olur. Sonrasında sizin söylediklerinize geliriz. Şeklinde bir yaklaşımla söylüyoruz. Onları ikna etmeyi sağlamak.

Ö8: *Bol bol aile ile iletişim bir de aile ile empati kurmak gerekiyor. Onları anlamak gerekiyor. Gerçekten engelli çocukları olduğu için kabullenmeleri zor oluyor. İnkâr süreci var. İnkâr sürecini aşıyorlar bu kez de aile ve etraftan olumsuz tepkiler alabiliyorlar. Bu sefer oradan da desteklememiz gerekiyor. Onları anlamak gerekiyor. Yaşadıkları sıkıntıları, 24 saat evdeler ve bir yere gittikleri zaman çok büyük sıkıntılar yaşıyorlar. Gitmekten vazgeçiyorlar. Topluma karışmak istemiyorlar. Bu konuda destek olmaya çalışıyorum.*

Ö10: *Olabildiğince velilerle iletişim halinde olmaya çalışıyorum. Velilere “Bunları yaptınız mı” gibi tabiri caizse dürtmekle, veliler de haliyle “Bizim bir ödevimiz vardı, biz onu bir yapalım, öğretmenden laf işitmeyelim.” diye korku oluyor açıkçası. Bunu yapmak zorundayız. Çünkü birkaç kez yapılmadığını gördükçe “Acaba neden yapılmıyor, neden ben dikkate alınmıyorum, bu çocuğun veliler tarafından ilerlemesi acaba istenilmiyor mu?” gibi sorular geliyor. Arıyoruz velileri ve gerektiğinde velilerin yanına da gidiyoruz.*

Ö11: *Oyun ile öğretmeye çalışıyorum. Örneğin matematik. Hepsi oyundur zaten. Mutlaka veli ile bir iletişimim oluyor. Diyorum ki “Merdivenden iniyorsunuz, saydırarak indirin.” diyorum. Uygulayabileceği bir şey oluyor. Ben çocukların yaşam şekline göre dersimi veriyorum.*

Ö12: *Velimi birebir derse alıyorum. Önce ben kendisine model olarak gösteriyorum, neler yapıp nasıl başladığımı. Bunu neden niçin yaptığımı anlatıyorum. Ondan sonra onun yapmasını istiyorum. Ben onu gözlemliyorum. Nerede yanlış yaptığını, jest ve mimiklerini kullanırken ne kadar dikkat ettiğini, ses tonuna ne kadar dikkat ettiğine bakıyorum. Doğru yaptığında “Evet böyle devam edeceksin”, yanlış yaptığında “Hayır bu şekilde değil.” diyorum. Yani biz veli ile birebir iletişim kuruyoruz.*

Ö16: *Problem davranışları genelde oluyor. Mevcut bir zihin engeli devam ediyorsa ya da otistik spektrumundan etkilenmişse çocuk, yanında mutlaka problem davranışlar vardır. Biz bu problem davranışları yok etmek için ya da aileyi, çocuğu istediğimiz daha iyi eğitim programına yerleştirmek için yoğun Dawson Eğitim Programı kullanıyoruz. Aile için de geçerli davranışsal yaklaşım, çocuk için de*

geçerli. Hepsine bir davranış çizelgesi çıkartıyorum. Gün gün neler yapacağıyla ilgili programlar hazırlıyoruz. Bunu kabul eden ailelerle tabi. Şu saatte eğitim, şu saatte yemek aralığı olsun. Direkt özel olarak yazıyoruz. Biraz çaktırmadan ailelere ödev veriyoruz.

Ö17: Genellikle aileler birebir derslere geliyorlar. Birlikte uyguluyoruz ve ne yaptığımızı görüyorlar. Onlarında yapmalarını istiyorum. Yapılanları kayıt altına alıyoruz. Her iki tarafın yaptığını kayıt altına alıyoruz. Sonra video kaydını aile ile birlikte izliyoruz. Bunları izlerken öncelikle ailelere doğru yaptıkları şeyi göstermeye çalışıyorum. Doğru yaptıkları şeyleri arttırmalarını söylüyorum. Ardından da olumsuz ya da yapmamaları gereken durumları tek tek konuşuyoruz.

Ö19: Bazen ailelerden video istiyorum. Örneğin; mutfaktan çatal istediler mesela. Çocuk çatalı getirdi mi? Ya da çocuk kendisi dişlerini fırçaladı mı? Pantolonu kendisi çıkardı mı? Bunların videolarını istiyorum, küçük küçük. Daha güzel oluyor. Çocuk kendini izlerken de ne yaptığını görüyor.

İkinci sırada %40 ile veli, özel eğitim merkezindeki öğretmen ve örgün eğitim kurumundaki öğretmen arasında iletişim ve dayanışmayı sağlamak gelmektedir. Bu konularda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö1: Aile, öğretmen ve özel eğitimci yani benim bir saç ayağı gibi düşünürsek, bunu oluşturup sabit bir şekilde tutmaya çalışıyorum. Çünkü ben burada destek eğitim veriyorum. İşitme ve anlamayla çalışıyorum mesela. Zihinsel engelli çocuklarla da giriyorum derse. Kesinlikle bizim ortak hareket etmemiz lazım. Ama bu 3 ana noktadan bir tanesinde bir kırılma görülüyorsa maalesef başarılı olamıyoruz. Çünkü okulda çok farklı şeyler çalışılabilir. Burada çok farklı şeyler çalışılabilir. Ve çocuğu orta noktada buluşturamadığımız için de bu sefer eğitimin faydasını göremezsiniz. Benim tek odak noktam burada derse aile gelse de gelmese de mutlaka aileyi eğitimin içerisine katmaya çalışıyorum.

Ö8: Kendi isteğimizle ev ziyaretleri yapıyoruz okul ile birlikte. Ders vermek amacıyla da oluyor ya da bir evde ailelerin bu sürece dahil olması için ve yakın olduğumuzu anlatabilmek için gidiyoruz. Okul ziyaretleri, öğretmenleriyle birlikte bu çalışmalarını desteklemek için. Çünkü bu çalışma okulda sadece yapılanlarla yeterli kalmıyor. Okul var, ev var, ayriyeten çocuğun gittiği okul var. Yani bu 3

ayağın birlikte yürümesi gerekiyor. O zaman öğretmenleriyle birlikte de iletişim halinde oluyoruz.

Üçüncü sırada %25 ile ailelerin eğitimi için, uzman kişilerle (psikolog, pedagoğ) görüşmeler ve seminerler düzenlemek gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö4: Aileler için kurumumuzda seminerler düzenliyoruz. Neler yapmaları gerektiği konusunda yardımcı oluyoruz.

Dördüncü sırada %15 ile kitap, makale okumak, üniversitedeki hocalara danışmak gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö6: Yurtdışı bazı akademik bilgileri referans alıyorum. Kendi okuduğum üniversitedeki öğretmenlerime danışıyorum. Makale incelemeleri yapıyorum.

Ö18: Evet, kitaplardan yardım alıyorum. Bunlar genelde özel eğitim kitapları oluyor.

Özel gereksinimli çocukların eğitiminde istenen düzeyde gelişmeyi sağlamada, okul ve aile arasındaki işbirliği çok önemli bir role sahiptir. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan bütün öğretmenler, karşılaştıkları problemlerde ilk olarak aileyle iletişime geçmeyi, onları yönlendirerek çözüme ulaşmayı tercih etmektedirler. Çözüme ulaşmak sadece bir tarafın çabasıyla zor olmaktadır. Veli-öğretmen iletişimi ve dayanışması çözüm için mutlaka gereklidir.

Ailenin özel eğitim alanında bilinçlenmesi ve bilgilenmesi, birçok problemin çözümünde kolaylaştırıcı rol oynayacaktır. Bunun için de öğretmenler, aile için seminerler düzenlemeye ve ailenin uzman kişilerden eğitim, görüş ve tavsiye almalarını sağlamaya çalışmaktadırlar.

4.8. 8. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4.8'de Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları problemlere, okul idaresinin yaklaşımları ve yardımlarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.8. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Problemlere, Okul İdaresinin Yaklaşımları ve Yardımları

Sıra	Yardımlar	f	%	Öğretmenler
1	Okul dışında etkinlikler ve geziler düzenleme (piknik, tiyatro, market, kermes, gösteri, ...)	15	75	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö16, Ö19
2	Okul içi etkinlikler düzenleme (atölye, oyun, kutlama, müzik, drama, ...)	11	55	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö16, Ö19
3	Araç-gereç (eğitsel oyuncaklar, materyaller) ve kitap yardımları	9	45	Ö1, Ö3, Ö6, Ö8, Ö9, Ö11, Ö14, Ö18, Ö19
4	Öğrencilerin özel ihtiyaçlarını (yedek kıyafet, tuvalet ile ilgili eşyalar, cihaz, ilaç, ...) temin etme	7	35	Ö1, Ö7, Ö9, Ö11, Ö16, Ö17, Ö18
5	Veli toplantısı düzenleme, veli ile iletişimi sağlama	4	20	Ö6, Ö7, Ö10, Ö16
6	Aile ile ilgili sorunlarda yardım	4	20	Ö5, Ö7, Ö10, Ö20

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları problemlere, okul idaresinin yaklaşımları ve yardımlarına ilişkin görüşleri analiz edildiğinde; okul dışında etkinlikler düzenleme (piknik, tiyatro, market, kermes, gösteri, ...) %75 ile ilk sırada yer almaktadır. Öğretmenlerin bu konuda belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö1: Biz elimizden geldiğince şey yapıyoruz. Benim elemanlarım veya öğretmenlerim bir proje veya etkinlik yaptığı zaman servislerinin saatlerini ayarlama, yazışmalarını yapma, bu çocukların orada geçireceği vakitle ilgili küçük detayları ben üstleniyorum zaten. İşte atıyorum. Kampa gidecekseler bunun ödemesini de yapıyorum. Çocuğun ekstra masrafları dışında bir şeye karışmıyoruz, aileler veriyor onu. Ama diğer her şeyini biz ulaşımydı, oradaki barınmasıydı tamamen biz üstleniyoruz. Biz götürüyoruz zaten. Uzmanlarımız

oluyor başlarında. Başboş da kalmıyor çocuklarımız. Sosyal etkinliklerimizde de sürekli olarak elimiz üzerlerinde oluyor.

Ö5: Geziler düzenliyorlar bizim tam gün gelen çocuklarımızdan. Bunlar oyuncak müzesine gidiyorlar, zıpzip parka gidiyorlar, sürekli olarak bir aktivite içerisindedir ama biz bireysel de olduğumuz için o çocukları göndermiyoruz. Ama gidebilecek durumda olanları olabildiğince servislerle zaten bu imkanı idaremiz sağlıyor, götürüyorlar. Okulumuz şunu da çok fazla yapar: Yaz mevsimi geldiğinde piknik düzenlenir. Veliler, okul, öğrenciler, bütün herkes servislerle birlikte piknik düzenlenir. Bütün yemesi içmesi her şeyi idare tarafından karşılanır. Onun dışında gösteriler yapılır. Mesela yıl sonu gösterisi. Dışarda kongre merkezi gibi bir yerde gösteriler yapılıyor. Çocuklar yapabilsin ya da yapamasın ağır olsun ya da olmasın hiç fark etmiyor. Mutlaka çocukların hepsi bir görev içerisinde dahil ediliyor.

İkinci sırada %55 ile okul içi etkinlikler düzenleme (atölye, oyun, kutlama, müzik, drama, ...) gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö1: Mayıs Haziran sonunda bir kermes yapmayı düşünüyoruz ve bunları çocuklarımızla beraber yapıyoruz. Materyallerden çerçeveler, ayraçlar, bugün yapmışlar mesela getirdiler. Kalemlikler ya da mumluklar. Aşağıda mum atölyemiz var. Yine uzmanımız eşliğinde çocukla yapılabilecek mumlar yapılabiliyor. Takı tasarım atölyemiz var. Becerikli çocuklarımız var. Sergiler açıyoruz. İster istemez ne kadar engelli olursa olsun çocuklar bunun farkında oluyorlar. Hem basına yansıtıyoruz bunu hem de resimler falan çekiyoruz. İnanılmaz hoşlarına gidiyor ve motivasyonları da yükseliyor zaten.

Ö4: Aktiviteler düzenliyoruz çocuklar için. Üniversiteden arkadaşlar da geliyor ve aktiviteler düzenleyebiliyorlar. Bu konuda kurum yardımcı oluyor.

Ö8: Sanat atölyemiz var. Orada etkinlikler yapabiliyorlar. Yeni başladı, müzik etkinliği gibi çalışmalar yapmaya başladık. Bazıları yeni, bazıları daha önceden yapılan çalışmalar. Drama çalışmaları çok fazla olmasa da yapmaya çalışıyoruz.

Ö9: İdare, özel günlerde, kutlamalarda çocuklara resim yaptırıp şiirler okutuyoruz. Yapılan çalışmaları gördüklerinde aile ve çocuklar mutlu oluyor.

Ö11: *Anneler gününü birlikte yine kutlayacağız. Okuma yazma öğrenen çocuklara pasta kesiyoruz. İdare bunu hemen sağlıyor.*

Ö16: *Bizim güzel bir bahçemiz var. Bunu bütün öğretmenlerimize söylüyoruz ve mutlaka yapıyoruz. Limonlarımız var, limon toplayın diyoruz. Çiçek ektiriyoruz. Çapa yaptırıyoruz, yapamaları bile yapın diyoruz.*

Ö19: *. Genellikle okul içerisinde sosyal etkinlikler oluyor. Otizm farkındalık, down sendromu gibi kendi içimizde etkinlikler. Müzikli eğlence ya da çocuklara farklı faaliyetler, etkinlikler, boyama, yüz boyama tarzı etkinlikler. Sosyalleşme adı altında zaten.*

Üçüncü sırada %45 ile araç-gereç (eğitsel oyuncaklar, materyaller) ve kitap yardımları gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö3: *Tedarik edebildikleri kadar edebiliyorlar. Yani eğitsel oyuncakları, zeka oyunları, onları sınıflara dağıtarak temin edebiliyorlar. Ama her çocuğun farklı bir materyale ihtiyacı olduğu için onlar ailelerden bazı maddi durumu iyi olanlardan hiç esirgemeyip gerçekten alıyor olanlar da var. Ama tabii maddiyatı olmayanlara da artık kurumumuzda oluşan materyallerle destek veriyoruz.*

Ö8: *İdare ile ilgili güzel destek aldım. Benim talep ettiğim bir şey olursa idareyi de zorlamayacak şekilde ise mutlaka bana dönüş sağladılar. Hatta duyu bütünleme odası kurduk burada. Bunun çocuklara çok faydalı olacağını söyleyip patronla konuştuğumda bu konuda destek oldu. Malzemeler, materyaller alındı. Şimdi orada çalışmalar yapıyoruz. Benim kurum ve idare ile beklediğim desteği çok iyi bir şekilde görüyorum.*

Ö14: *Oyuncak alıyorlar. Çocukların birlikte oynayabileceği oyuncaklar temin ediyorlar.*

Dördüncü sırada %35 ile öğrencilerin özel ihtiyaçlarını (yedek kıyafet, tuvalet ile ilgili eşyalar, cihaz, ilaç, ...) temin etme gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö1: *Çoğu şeyden benim haberim olduktan sonra elimizin yettiğince yardımcı olmaya çalışıyoruz. Cihaz, ilaç, materyal, tekerlekli sandalye konusunda. Tabii ki*

her zaman cebimizden çıkarıp veremiyoruz ama bizim de bazı gizli ellerimiz var. Onlara rica ettiğimiz zaman ortadan kaldırılabiliyor.

Ö7: Ara ara kıyafet yardımı hani biliyorlarsa ailenin maddi durumu iyi olmadığı için bu şekilde oluyor falan. Kıyafet yardımı falan yapılıyor. O şekilde kıyafet falan bulunduruyoruz okulda ama idare boyutundan baktığımız zaman yardımlar yapılıyor. Maddi yardım yapılmıyor da atıyorum ramazan da erzak yardımı yapılıyor. Biliniyorsa ailenin maddi durumu yetersiz atıyorum ayda bir. Geçenler de velinin ayrılma durumu oldu. Ev kiralanacaktı. Maddi durumu olmayınca idare ev tuttu. Evine eşya aldı. Yerleştirdi. Ellerinden geldiğince yardım yapılıyor.

Beşinci sırada %20 ile veli toplantısı düzenleme, veli ile iletişimi sağlama gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö6: 3'lü bir buluşma sağlanıyor. Okul, öğretmen, idare ve veli toplantısı ortaya çıkıyor. Toplantıda idare gerçekleri söyleyerek öğretmene destek oluyor. İdare gerçekleri söyleyerek olması gerekeni sağlıklı bir biçimde belirtiyor. Zaten bu, veli için de yeterli. İdarenin bunu toplantı esnasında söylemesi bir daha etkin kılıyor yani.

Ö7: İdareye pek yansımıyor kişisel bakım. Dediğim gibi bazı veliler var ki yıllarca uğramıyor. Böyle velilerle de karşılaştım. 3 yıldır buradayım. 3 yıldır görmediğim velim var. Sorun olduğu zaman idareye söylüyorum. Arıyorlar, iletişim kurmaya çalışıyorlar. Getirebiliyorsa getiriyorlar. Getirtemiyorlarsa artık kalıyor öyle.

Ö10: Ellerinden geldiğince her şeyi yaparlar. Veliye ulaşamıyor muyum? Ulaşabileceğim yer bulabilirler. Müdürümüze öğrenciyle ilgili bir sıkıntımızın olduğunu aktardığımda "Hemen aile ile iletişime geçelim, yapılacak bir şey varsa yapalım." diyorlar.

Altıncı sırada %20 ile aile ile ilgili sorunlarda yardım gelmektedir. Bu konuda öğretmenlerin belirttiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Ö5: Yardımı oluyor. Dediğim gibi programımı da bir öğrenci varsa ben bu öğrencinin ailesi ile sorun yaşıyorsam ki yaşadığımız oluyor. Mesela kendisi çalıştırmıyor. Geliyor bize diyor ki çocuğum 3-4 yıldır geliyor. Hiçbir şey öğretemediniz. Hepimizi psikolojik olarak da çökertiyor yani. Böyle şeyler olduğun

da veya aile hiç çalıştırmadığı zaman dersini ve ödevini yapmadığı zaman çok ilgisiz olduğunda direkt bunu biz müdürümüze söylüyoruz. Bunun için ne yapabiliriz ne düşünüyorsun? Yer değişikliği yapabiliyoruz. Veli ile görüşebiliyoruz. Onun için daha iyi olabilecek bir öğretmen seçebiliyoruz.

Ö7: Veli işin içine girdiği zaman biz çözemiyorsak idare de ya program değişikliğine ya da öğretmen değişikliğine gidiliyor.

Ö10: Birkaç öğrencide meydana geliyor ise müdürümüz okuldaki bütün velilere mesaj yoluyla veya bilgisayardan alınan bir çıktı ile öğrencilerin okula geliş şekillerinin düzeltilmesi gerektiği söyleniyor. Bu durum tek bir ailenin rencide olmasını da engelliyor.

Ö20: Çok sorunlu bir veli olduğunda idare ile konuşuyoruz. İdare de bu duruma el atıyor. Gerçekten çok ciddi aşılamıyorsa, idare müdahale ediyor. Ve orada sıkıntı nedir? Nerede ne yapılması gerekiyor? Nasıl ilerletebilirler çocuğu? İdare destek oluyor. Benim söyleyemediğim konularda kurum müdürüyle konuşuyorum. O kendisi bir şekilde konuşarak, sohbet ederek onu ikna etmeye çalışıyor ya da olayı izah etmeye çalışıyor. Veli geldiği zaman, ben çocuğu aldığımda anne-baba ile görüşüyor.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, çocukların eğitimi için gerekli gördükleri her şeyi, tek başlarına yapmaları mümkün değildir. Bunun için öğretmenler, okul idaresinden çeşitli şekillerde destek ve yardım almaktadır. Okul içi ve dışı etkinlikler düzenlemek bu desteklerin en önemlilerindedir. Bu etkinlikler çocukların sosyal hayatta var olmaları için önemli ve etkili bir imkan sunmaktadır. Ayrıca öğrencilerin eğitsel ya da kişisel ihtiyaçları da idare tarafından mümkün olduğunca karşılanmaya çalışılmaktadır. Bunlarla beraber idare, veli toplantıları düzenleyerek, aile-öğretmen iletişimini sağlamaya yardımcı olmaktadır. Bunun, problemlerin çözümünde ne kadar önemli olduğu da açıktır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Antalya ili Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez ilçelerinde, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin; karşılaştıkları problemlere ve bu problemlerin çözümünde izledikleri yollara, velilerden beklentilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Katılımcı 20 öğretmenle, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmış, görüşmeden elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutularak sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçları ve literatürde sonuçlarıyla paralellik gösterdiği çalışmalar şu şekilde incelenebilir:

Öğretmenlerin öğrencilerin kişisel bakımları ile ilgili karşılaştıkları problemlerin başında, çocukların genel temizlik kurallarına uymaması problemi gelmektedir. Bunu, tuvalet ile ilgili temizlik alışkanlığının olmaması, ağız ve diş temizlik alışkanlığının olmaması, saç temizliğinin ve bakımının olmaması, el yıkama alışkanlığının olmaması, kıyafet temizliğinin olmaması, tırnak bakımının yapılmaması ve ağız-burun akımlarına karşı tedbir alınmaması problemleri takip etmektedir.

Öğretmenlerin öğrencilerin eğitimi ile ilgili karşılaştıkları problemlerin başında, ailenin eğitime katılmaması ve eğitimi desteklememesi problemi gelmektedir. Bunu, ailenin çocuğun engelini kabullenmemesi, çocuktan beklentilerinin fazla olması, ailenin çocuğa ilgisiz olması, ailenin özel eğitim konusunda bilinçsiz olması, ailenin her şeyi öğretmenden beklemesi ve ders saatlerinin yetersiz olması problemleri izlemektedir. Literatürde bu sonuçların paralellik gösterdiği birçok araştırma bulunmaktadır. Karasu ve Mutlu (2014), Altınkurt (2008), Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç, Cihan (2014), Çetin (2004), Billingsley ve Cross (1991), George, George, Gersten ve Grosenick (1995) yaptıkları çalışmalarda eğitime aile katılımı ve desteğinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Karasu ve Mutlu (2014), Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç, Cihan (2014) ailelerin çocuğun engelini kabullenmediklerini, çocuktan beklentilerinin az ya da çok olduğunu ifade etmişlerdir. Karasu ve Mutlu (2014), Altınkurt (2008), Güleç-Aslan, Özbey,

Sola-Özgüç, Cihan (2014), Çetin (2004), Gündüz ve Akın (2015) çalışmalarında ailelerin özel eğitim konusunda bilinçsiz olduklarını tespit etmişlerdir. Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç, Cihan (2014), Çetin (2004) ailenin her şeyi öğretmenden ve okuldan beklediğini belirtmişlerdir. Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç, Cihan (2014) öğrencilerin okulda geçirdikleri sürenin az olduğuna değinmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırılması ile ilgili karşılaştıkları problemlerin başında, çocuğun içine kapanık olması problemi gelmektedir. Bunu, çocuğun aile tarafından sosyal hayattan soyutlanmış olması, çocuğun ve ailenin toplum tarafından dışlanması ve çocuğun problemlili davranışlarda bulunması problemleri takip etmektedir. Benzer sonuçlar başka araştırmalarda da elde edilmiştir. Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç, Cihan (2014) çalışmalarında ailelerin çocuğa karşı aşırı korumacı olduklarını belirtmişlerdir. Eldeniz-Çetin ve Şen (2017), Humhrey ve Symes (2013) çocuğun problemlili davranışları ile baş etmedeki zorluklara değinmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrencilerin kişisel bakımları ile ilgili velilerden beklentilerinin başında, çocuğun öz bakımının yapılması beklentisi gelmektedir. Bunu, temiz kıyafetler giydirilmesi, ağız ve diş bakımının yapılması, sağlıklı ve zamanında beslenmesi, zamanında banyo yaptırılması, tuvalet temizlik alışkanlığının sağlanması ve tırnak bakımının yapılması beklentileri takip etmektedir.

Öğretmenlerin öğrencilerin eğitimi ile ilgili velilerden beklentilerinin başında, ailenin eğitime katılması, ders ve ödev takibi yapması gelmektedir. Bunu, ailenin çocuğun engelini kabullenmesi ve çocuktan beklentilerinin gerçeğe uygun olması, ailenin öğretmenle iletişim halinde olması, ailenin özel eğitim konusunda eğitici destekler alması beklentileri izlemektedir. Literatürde bu sonuçlarla paralel sonuçlar içeren çalışmalar vardır. Sivrikaya ve Yıkılmış (2016), Keçeli-Kaysılı (2008), Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç, Cihan (2014) verilen eğitimin etkisini artırmak için, ailenin eğitime katılması ve evde de destek olmasının önemine ve yararına dikkat çekmişlerdir. Karasu ve Mutlu (2014), Sivrikaya ve Yıkılmış (2016), Çetin (2004) aile ile iletişim ve işbirliğinin sağlanmasının gerekliliğini belirtmişlerdir. Eldeniz-Çetin ve Şen (2017), Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç, Cihan (2014), Gündüz ve Akın (2015) özel eğitim konusunda aile eğitimi verilmesinin gerekliliğine değinmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrencilerin toplumsal yaşama kazandırılması ile ilgili velilerden beklentilerinin başında, çocuğun eve kapatılmaması beklentisi gelmektedir. Bunu, çocuğun sosyal ortamlara, sokulması, komşu-akraba ziyaretlerine götürülmesi, akranlarıyla oyun oynamasının

sağlanması, çocuğun engelinin kabullenilmesi, çocuğa karşı gereğinden fazla korumacı olunmaması, çocuğun kurslara gönderilmesi beklentileri takip etmektedir. Literatürde bu sonuçlarla paralel sonuçlar içeren çalışmalar vardır. Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç, Cihan (2014) ailelerin çocuğun durumunu kabullenme durumlarına ve aşırı korumacı davranmalarına değinmiştir.

Öğretmenlerin karşılaştıkları problemlerin çözümünde kullandıkları yöntemlerin başında, aileyi yönlendirme, aileye uyarı ve tavsiyelerde bulunmak gelmektedir. Bunu, aile ile işbirliği ve dayanışmayı sağlamak, aile eğitimi için seminerler düzenlemek, ailenin özel eğitimde uzman kişilerle görüşmesini sağlamak, kitap-makale gibi eğitim materyallerinden yararlanmak izlenmektedir. Literatürde bu sonuçlarla paralel sonuçlar içeren çalışmalar vardır. Gündüz ve Akın (2015) ailelere ihtiyaç duyulan konularda seminerler verilmesine ve okullarda psikolog bulunmasına değinmiştir.

Öğretmenlerin karşılaştıkları problemleri çözmeye idareden aldıkları yardımlarına ve idarenin yaklaşımlarına dair belirttikleri görüşlerin başında, okul dışı ve içi etkinlikler düzenlemek gelmektedir. Bunu, eğitsel oyuncak, materyal, kitap, kıyafet, cihaz, ilaç temin etmek, veli ile iletişimi sağlamak takip etmektedir.

5.2. Öneriler

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları problemlerin, velilerden beklentilerinin belirlenmesinin, birçok açıdan faydalı olacağı düşünülmektedir. Buna göre, araştırma sonuçlarına göre yapılabilecek öneriler dikkate alınır, eğitimin kalitesi ve etkililiği açısından güzel gelişmeler olabileceği değerlendirilmektedir.

Özel gereksinimli çocukların kişisel bakımları da özel bir ilgiyi ve kontrolü gerektirmektedir. Velilere çocuklarının kişisel bakımlarını nasıl sağlayacakları, bunu çocuklarına nasıl öğretecekleri, bu konuda kalıcılığı nasıl sağlayacakları ile ilgili seminerler düzenlenebilir, eğitimler verilebilir, bilgilendirici kitap, broşür gibi materyaller hazırlanabilir.

Özel gereksinimli çocukların eğitiminde velilere çok önemli görevler düşmektedir. Okulda verilen eğitimin evde devam etmesi, öğrenmenin hızlı ve kalıcı olmasını sağlar. Bu da velilerin özel eğitim konusunda daha bilinçli olmasıyla sağlanabilir. Bunun için veliler için seminerler düzenlenebilir. Psikolog, pedagoğ, özel eğitim öğretmenleri gibi konunun uzmanları tarafından velilere eğitimler verilebilir, bilgilendirici kitap, broşür gibi materyaller hazırlanabilir.

Özel gereksinimli çocuklar hayatın ve toplumun bir parçasıdır. Onların toplumdan soyutlanması, mümkün olduğunca “ortalıkta” görünmemeleri, ailelerinin toplumdan dışlanması hem onlara hem ailelerine hem bütün topluma yapılmış bir haksızlıktır. Tersine, onların toplumsal yaşamın tam içinde olmaları sağlanmalıdır. Bunun için psikolog, pedagog gibi uzmanlar tarafından velilere verilecek eğitimler aracılığıyla, bu çocukların eve kapatılmadan, toplumun bir parçası olarak yaşamlarını sürdürmeleri sağlanabilir. Bu konuda hem velilere yönelik hem toplumun her kesimine yönelik bilgilendirici kitap, broşür gibi materyaller hazırlanabilir.

Özel gereksinimli çocukların toplumsal yaşama katılmasını sağlamak için velilere, özel eğitim kurumlarına, özel eğitim öğretmenlerine, mahalli idarelere, sivil toplum kuruluşlarına; kısacası toplumun her kesimine görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu çocukların sosyal ortamlarda çokça bulunması, onlar için, onlara uygun etkinlikler düzenlemekle biraz da olsa sağlanabilir. Geziler, sergiler, kermesler, piknikler, yarışmalar düzenlemek; tiyatrolara, kurslara gitmelerini sağlamakla bu amaca ulaşmaya yakınlaşılabilir.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerindeki idareciler, öğretmenlerin karşılaştıkları problemlerin çözümünde çok farklı ve faydalı olabilecek roller üstlenebilirler. Bu roller ve bu rollerin hayata geçirilme sıklığı yönetmeliklerle resmi yapıya büründürülebilir.

Özel Eğitim konusunda toplumun bilinçlendirilmesi, tüm sorunların çözümü ve beklentilerin karşılanması için en önemli adımdır. Günümüzdeki en yaygın eğitim araçları olan televizyon ve sosyal medya ortamları bunun için en üst düzeyde kullanılmalıdır. Televizyon programlarının, sosyal medya aktivitelerinin etkin bir şekilde kullanılması bu amaca en güzel şekilde hizmet edecektir.

Özel Eğitim alanında çalışan öğretmenlerin, özel gereksinimli çocukların eğitimlerine katkılarının, onların sorunlarını belirlemek, sorunlarına çözüm bulmak, beklentilerini karşılamakla büyük ölçüde artacağı aşikardır. Burada eğitim alanında çalışan araştırmacılara da önemli görevler düşmektedir. Araştırmacılar, öğretmenlerin sorunlarına ve beklentilerine farklı açılardan yaklaşarak çalışmalar yapabilirler. Araştırmacılar farklı örneklemeler üzerinde çalışarak yapılan araştırma sonuçlarını karşılaştırabilirler. Bütün bu araştırmalar sonucunda Türkiye’ye genellenebilecek bulgular ortaya çıkabilir.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G. (2018). Özel Gereksinimi Olan Bireyler. Ü. Şahbaz (Yay. Haz.), *Özel Eğitim ve Kaynaştırma* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akçamete, G. ve Kaner, S. (1999). Cumhuriyetin 75. Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları*, 2, 395-405.
- Altinkurt, N. (2008). *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Aslan, Y. G., Özbey, F., Özgüç, C. S., Cihan, H. (2014). Vaka Araştırması: Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Sorunları ve İhtiyaçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (31), 639-654.
- Ataman, A. (2014). Özel Eğitimin Anlamı ve Amaçları. A. Cavkaytar, (Yay. haz.), *Özel Eğitim* içinde. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *DEUHFED*, 9 (1), 23-28.
- Billingsley, B. ve Cross, L. H. (1991). Teachers' Decisions To Transfer From Special To General Education. *The Journal of Special Education*, 24 (4), 496-511.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cavkaytar, A. (2014). *Özel Eğitim*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ. H. (2005). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çakıroğlu, O. (2016). Özel Eğitimde Temel Kavramlar. V. Aksoy (Yay. haz.), *Özel Eğitim* içinde. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çelebi, E. (2013). *Elazığ Ve Malatya İl Merkezinde Bulunan Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri ve İlgili Faktörler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.

- Çetin, Ç. (2004). Özel Eğitim Alanında Çalışmakta Olan Farklı Meslek Grubundaki Eğitimcilerin Yaşadığı Güçlüklerin Belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (1), 35-46.
- Dadandı, İ., Dadandı, P. U. (2015). Özgül Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Derse Giren Türkçe Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5 (5), 509-532.
- Diken, İ. H. (2015). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Eldeniz-Çetin, M. ve Sönmez, M. (2018). Çoklu Yetersizliğe Sahip Çocuğu Olan Annelerin Yaşadığı Güçlüklerin Belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 17 (3), 1252-1267.
- Eldeniz-Çetin, M. ve Şen, S. G. (2017). Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Sorunlarının Belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 59, 53-69.
- Eripek, S. (2005). *Özel Eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- George, N., George, M., Gersten, R., Grosenick, J. (1995). To Leave or to Stay?: An Exploratory Study of Teachers of Students with Emotional and Behavioral Disorders. *Remedial and Special Education*, 16 (4), 227-236.
- Girgin, G. ve Baysal, A. (2005). Zihinsel Engelli Öğrencilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyi ve Bazı Değişkenler (İzmir Örneği). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (18), 1-10.
- Güleç-Aslan, Y., Özbey, F., Sola-Özgüç, C. ve Cihan, H. (2014). Vaka Araştırması: Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Sorunları ve İhtiyaçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (31), 639-654.
- Gündüz, M. ve Akın, A. (2015). Türkiye’de Devlet Okullarındaki Özel Eğitimle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 9.
- Heward, W.L. (2013). *Exceptional Children: An Introduction To Special Education*. Boston: MA Pearson.

- Humphrey, N. ve Symes, W. (2013). Inclusive Education for Pupils with Autistic Spectrum Disorders in Secondary Mainstream Schools: Teacher Attitudes, Experience and Knowledge. *International Journal of Inclusive Education*, 17, 32-46.
- İrem, Y. (2018). *Özel Eğitim Sınıflarında/Okullarında Öğrenim Gören Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliğe Sahip Öğrencisi Bulunan Velilerin Özel Eğitimden Beklenti Düzeyleri (Sivas İli Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Karabaş, M. (2018). *Özel Eğitim Alanında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Karasu, N., Aykut, Ç., Yılmaz, B. (2014). Zihin Engelliler Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15 (1), 41-53.
- Karasu, T. ve Mutlu, Y. (2014). Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2 (1), 47-66.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2) 1-13.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008) Akademik Başarının Arttırılmasında Aile Katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9 (1), 69-83.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). *Özel Eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No:756.
- Kuş, E. (2003). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nitel mi, Nicel mi?*. Ankara: Anı Yayıncılık
- MEB, (2012). Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği.
- MEB, (2018). Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
- Özyürek, M. (2006). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Sağıroğlu, N. (2006). *Özel Gereksinimli Bireylere Sahip Ailelerin Çocuklarının Devam Ettiği Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Beklentileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Bozyiğit, S. (2017). Özel Okulların Eğitim Hizmetlerine İlişkin Veli Beklentisi ve Algısı: Nitel Bir Araştırma. *International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS)*.
- Sivrikaya, T., Yıkımış, A. (2016). Özel Eğitim Sınıflarında Görev Yapan Özel Eğitim Mezunu Olan ve Olmayan Öğretmenlerin Öğretim Süreciyle İlgili Gereksinimleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (4), 1984-2001.
- şahin, F. ve şahin D. (2012). Engelli Bireylerle alışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyinin Belirlenmesi. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1 (2), 275-294.
- şanlı, E. (2012). *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerine Devam Eden Zihin Engelli Çocuklu Olan Ailelerin Gereksinimlerinin Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- şengöl, H. Ve Akçin, N. (2010). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Okuma Yazma Öğretme Konusunda Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43 (2), 1-26.
- Yazıcı, D.N. ve Durmuşoğlu, M. C. (2017). Özel Gereksinimli Çocuklu Olan Ailelerin Karşılaştığı Sorunlar ve Beklentilerinin İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (2), 657-681.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zengin, B. (2013). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklu Sahip Ebeveynlerin Algıladıkları Sosyal Destek, Psikolojik Dayanıklılık Ve Umut Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

EK-1 Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğünden Alman İzin Belgesi

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-100-E.6033701

22.03.2019

Konu : Anket Uygulaması

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Öğrencisi Gülsüm GÜVENÇ'in "Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Öğrencilerin Eğitiminde Velilerden Üstlenmelerini Bekledikleri Görevlere İlişkin Görüşleri: Bir Durum Çalışması" adlı araştırmasını, İlimiz Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez İlçelerindeki Rehabilitasyon Merkezlerinde uygulama isteği ile ilgili 18/03/2019 tarih ve 8092 sayılı yazısı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 21/03/2019 tarihinde incelenerek "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca "Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Öğrencilerin Eğitiminde Velilerden Üstlenmelerini Bekledikleri Görevlere İlişkin Görüşleri: Bir Durum Çalışması" isimli araştırmasını, İlimiz Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez İlçelerindeki Rehabilitasyon Merkezlerinde görev yapan Öğretmenlere, Kurum Müdürünün bilgisi dahilinde, bahse konu Genelge ve çalışma takvimi doğrultusunda, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapılması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 02/01/2019 tarih ve 149 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
22.03.2019

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00

EK-2 Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Sayın Öğretmenim,

Bu araştırmanın amacı, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin velilerden beklentilerine dair görüşlerini belirlemektir. Araştırmada vereceğiniz samimi cevaplar, çalışmanın niteliğine katkı sağlayacak, güvenilirliğini arttıracaktır ve kesinlikle gizli kalacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Gülsüm GÜVENÇ

Kişisel Bilgiler:

- 1) Cinsiyet: Kadın Erkek
- 2) Yaş: 23-35 arası 36-45 arası 46-55 arası 56 ve üzeri
- 3) Mesleki Deneyim: 1-7 yıl 8-14 yıl 15-21 yıl
22-29 yıl 30 yıl ve üzeri
- 4) Eğitim Durumunuz: Önlisans Lisans Yüksek lisans Doktora
- 5) Mezun Olduğunuz Bölüm:
- 6) Özel eğitim alanında çalışmak için bu alanla ilgili herhangi bir seminer/eğitim aldınız mı?
Evet Hayır

Evet ise; hangi eğitim/semineri aldınız?

Bu eğitim/semineri hangi kurumdan aldınız?

Görüşme Soruları

- 7) Özel eğitim verdiğiniz öğrencilerinizde ne tür problemler vardır?
- 8) Özel eğitim gören öğrencilerinizde karşılaştığınız problemlerin çözümünde hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?
- 9) Özel eğitim gören öğrencilerin problemlerinde idarenin yaklaşımları ve yardımları nasıldır?
- 10) Velilerden öğrencilerin kişisel bakımları ve becerileri ile ilgili beklentileriniz nelerdir?
- 11) Velilerden öğrencilerin eğitimleri ile ilgili beklentileriniz nelerdir?
- 12) Velilerden öğrencilerin sosyalleşmesi ile ilgili beklentileriniz nelerdir?

EK-3 Katılımcı İzin Formu

KATILIMCI İÇİN İZİN FORMU

Bu formda Gülsüm Güvenç tarafından yürütülen “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Öğrencilerinin Eğitiminde Velilerden Üstlenmelerini Bekledikleri Görevlere İlişkin Görüşleri: Bir Durum Çalışması” adlı çalışmaya katılmayı kabul ediyorum. Bu araştırma bir görüşme içerecektir. Ayrıca bu araştırmaya katılmakla aşağıda belirtilenleri anladığımı da beyan ederim.

1. Ben araştırma için bir gönüllüyüm ve istediğim zaman bu araştırmadan çekilebilirim.
2. Araştırmada fiziksel ve psikolojik bir zarar içeren hiçbir risk yoktur.
3. Araştırmada vereceğim bilgiler gizli olacaktır ve bütün veriler araştırmacı tarafından toplanıp analiz edilecek ve Akdeniz Üniversitesi’nde 7 yıl saklandıktan sonra imha edilecektir.
4. Araştırma bittikten sonra istediğim takdirde araştırmanın bir özetini alabileceğim.
5. Araştırmada vereceğim bilgilere dayalı sonuçların bilimsel ortamlarda tartışılmasına ve yayınlanmasına izin veriyorum.

Görüşmeye katılmayı kabul ederim.

Katılımcının imzası

Tarih:

EK-4 Bildirim Sayfası

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt ediyorum. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu süre sonunda uzatma için başvurmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

09.08.2019

Gülsüm GÜVENÇ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : GÜLSÜM GÜVENÇ

Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul, 31.05.1982

İletişim : gulsumguvenc@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lisans : Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim ABD

Yabancı Dil : İngilizce

Turnitin Orijinallik Raporu

İşleme konu: 09-Eyl-2019 11:22 +03
 NUMARA: 1169481023
 Kelime Sayısı: 18604
 Gönderildi: 1

ÖZEL EĞİTİM VE
 REHABİLİTASYON
 MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN

ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERİN
 EĞİTİMİ BAĞLAMINDA
 KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE
 BUNLARA İLİŞKİN BEKLENTİLERİ
 Gülsüm Güvenç tarafından

2% match (16-Oca-2019 tarihli internet)

Benzerlik Endeksi	Kaynağa göre Benzerlik
%11	Internet Sources: %9 Yayınlar: %3 Öğrenci Ödevleri: %10

https://jasstudies.com/Makaleler/1676738773_3-Yrd.%20Do%c3%a7.%20Dr.%20M%c3%bczeyyen%20ELDEN%c4%b0Z%20%c3%87ET%c4%b0N.pd

1% match (23-Ağu-2017 tarihli öğrenci ödevleri)
 Submitted to Konya Necmettin Erbakan University on 2017-08-23

1% match (20-Ağu-2019 tarihli internet)
<http://www.cskdenetim.com/ozel-egitim-hizmetleri-yonetmeligi/>

1% match (23-Kas-2018 tarihli internet)
<https://ozelegitimteknoloji1.wordpress.com/page/5/>

1% match (12-Nis-2019 tarihli öğrenci ödevleri)
 Submitted to Akdeniz University on 2019-04-12

1% match (13-Şub-2019 tarihli internet)
<http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2767/278684.pdf?sequence=1>

1% match (18-Tem-2019 tarihli internet)
<https://www.downturkiye.org/egitim-hakki-ve-uygulamalari>

1% match (15-Eki-2018 tarihli internet)
<http://efdergi.ibu.edu.tr/index.php/efdergi/article/download/2163/3164>

1% match (27-Haz-2019 tarihli internet)
<http://egitimbilim.akdeniz.edu.tr/wp-content/uploads/2019/06/TEZ-YAZIM-KILAVUZU-18.6.2019.pdf>

1% match (19-Ara-2018 tarihli öğrenci ödevleri)
 Submitted to Konya Necmettin Erbakan University on 2018-12-19

1% match (25-Kas-2016 tarihli öğrenci ödevleri)
 Submitted to Konya Necmettin Erbakan University on 2016-11-25

1% match (29-Mar-2019 tarihli öğrenci ödevleri)
 Submitted to Trakya University on 2019-03-29

1% match (15-May-2014 tarihli öğrenci ödevleri)

